Oktay Akbal

'80'LERDE BİR YAZAR

GÜNLÜK:4
(1980-1983)

CAN

'80'LERDE BİR YAZAR GÜNLÜK:4 (1980-1983) Oktay Akbal

Oktay Akbal

'80'LERDE BİR YAZAR

GÜNLÜK:4
(1980-1983)

TÜRK YAZARLARI

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevinde basıldı. (1994)
Dizgi: Sevinç Uluağ

Oktay Akbal

'80'LERDE BİR YAZAR

GÜNLÜK:4
(1980-1983)

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2. 80060 Galatasaray. İstanbul
Telefon: 252 56 75 Fax: 252 72 33

1980

1 Ocak Pazartesi / ASKERLERİN MUHTIRASI

Krepen pasajında. Topuz Paris'ten gelmiş. Arad, Recep, Sami, Topuz, Paris öykülerinden söz ediyor. Kavgalı bir geceden. Binlerce, içkili masa toplantılarından biri. Derken radyoda bir haber. Kuvvet Komutanları Cumhurbaşkanına bir 'muhtıra' vermişler. Birşeyleri anımsatmışlar. Her kafadan bir ses çıkıyor meyhanede. Başka konular bir yana itilmeli, ama kimse farkında değil. Susun, dinleyin, diyenler de var. Ancak son sözleri rahatlıkla duyabiliyorum. Evet, bu bir uyarı. İktidarda Demirel var. Ona mı? Nedense 12 Martta da Demirel vardı iş başında. Şimdi de. Bir yeni başlangıç mı? Muhtıra sözcüğü çağrışımlara götürüyor kişiyi.

9 Ocak Çarşamba / YOLLAR AYRILINCA

Darüşşafaka Derneğinde Sait Faik Seçiciler Kurulu toplantısı. Necatigil'in yerine yeni bir üye seçimi var. Bir ozanı yitirdik. Öyleyse bir ozan seçmeli yerine. Sabahattin Kudret'i önerdim. Tüm üyeler onu seçtiler. Gece, Mutluay'la küçük bir meyhanedeyiz. Geçen mayısta, Sait Faik Ödülünü kazanan yapıtı seçtikten sonra Necatigil'le buraya gelmiştik. Son birlikte içki içişimizmiş. Mutluay'la da kaç yıldır bir masa başında oturup içmemiştik. Böyle oluyor işte. Yollar ayrılıyor. Nelerden konuştuk? Hepsini yazmalı mı? Birtakım kuşkuları vardı. O kuşkularını çözdüm mü? Bilemem. Kişi, kuşkularını kendi çözerse çözer.

10 Ocak Perşembe / KONUR'UN KİTABI

Soğuk. Evdeyim. Kemal Tahir'in eşine yazdığı mektupları okudum. Bir özellik yok. 'Büyük' bir yazarın kaleminden çıkmış şeyler değil. Herhangi bir mahkûmun eşine yazabileceği şeyler. Herhangi okuryazar, aydın bir mahkûmun... Konur'un 'Emperyalizmle Savaşım' kitabı. "Ulusumuzun yaşadığı acı deneylerle beslenen bilinçli Türk yazarları da her zaman 'emperyalizm'in karşısında olmuşlardır. Kapitalizmin beslediği sömürgeci iştihanın siyaset, ekonomi, kültür alanlarında kendi ülkemize ve bütün 'mazlum ülkelere' yönelen eylemi karşısında Türk yazarının kalemi de onur verici bir savaş aracı olmuştur. Bu araştırmanın konusu bu savaşın öyküsüdür", diyor. Ta başlangıçtan bugüne geniş bir bakış açısıyla bu savaşı çiziyor bize. Kimi zaman açık açık kimi zaman gizliden gizli yapılan bir savaşım. İlk bölüme şu anlamlı başlığı koymuş: "Osmanlı Devletini yıkan güçlerin emperyalist niteliği ancak devlet ortadan kalktıktan sonra anlaşıldı." Yararlı bir inceleme Konur'unki... Ritsos'un şiirleri. Şiirlerle gün bitti.

14 Ocak Pazartesi / BEŞİNCİ BASKI

Kış bastırdı. Kar. Yayınevindeyim. 'Garipler Sokağı'nın beşinci baskısını aldım. Bu kitabın arkasına niye yirmi üç yaşın resmini koydurmadım? 1943-46 arasında yazılmış bir küçük roman. Her yeni baskıda bir daha okuyorum. Kolay eskimez birşeyler var galiba. Önce kısalığı, yoğunluğu, canlı kişileriyle bir nitelik kazanıyor... İlk kez 1950'de basılmıştı, otuz yıl önce... Otuz yılda beş baskı!

18 Ocak Cuma / HEP KENDİNE BAKANLAR

Kumkapı'da. Anlamsız oluyor kimi buluşmalar. Gereksiz. Böyle toplantıları azaltmalı. Bir yerinde sayış göze batıyor kimi anlarda. Bakıyorum bin kez konuşulmuş konular bir daha ortaya geliyor. Kimileri de var anlayamıyor içinde yaşadığı olayları. Nereden nereye gidiyoruz? Bunu görmek zor mu? Kimileri de hep içe, hep kendine çevrilmiş bir gözlükle bakıyor evrene. Gördüğü kendisi!.. O zaman dünyayı kendinden ibaret sanıyor. Trenle eve. Dünyada savaş tehlikesi var. Ne zaman yoktu ki?

25 Ocak Cuma / SOĞUKTA

YALNIZIM. Devalüasyon. 24 Ocak kararı. Her şey yüzde yüz, yüzde yüz elli arttı. Kâğıt, gaz, yakıt. Ne olacak? Dolar yetmiş lira! Toplu Sözleşme falan para etmez artık. Borç ödemek şöyle dursun, yeni borçlar aramak gerekecek. Sonu nereye? Yakıt kalmamış, apartmanın kaloriferleri buz. Mutfakta havagazını yaktım. Ne yapmalı? Yazı makinesini, küçük masayı mutfağa mı taşımalı?

30 Ocak Çarşamba / YALNIZ SUÇLAMA

Gazeteciler Cemiyetinde Abdi İpekçi Semineri. Bülent Ecevit'le ayaküstü söyleşi. Necdet Uğur gazetedeydi. Toplantıda. Garip konuşmalar yapıldı. Terörün kaynağına inen yok, yalnızca suçlama var. Nereden gelir o silâhlar, nereden? Kim sokar içeri? Göz yumar? Gece Merih Sezen'lerde. Eve dönüş, yine her yan buz.

4 Şubat Pazartesi / T.D.K.'DA

TÜRK Dil Kurumu toplantıları. Sabah altıda bir saatin ziliyle uyandım. Oysa saat falan yok. Kendi içimde bir

zil çaldı sanki. O anda başka bir yerde bir saat çalmıştır. Uzakta bir yerde...

6 Şubat Çarşamba / ATEŞ 39

Ateş içindeyim. Dün birden bir ürperme ile yattım. Başağrısı, öksürük. Ev de çok soğuk. Dostlar portakal getirdi. Gece ateş 39'a çıktı. Tetra alıyorum. Bir de yazı yazmak var. Yazmasam bir türlü. O korkacak, ne oldu diye... Yatakta daktilo ile. İyi ki küçük bir makine var.

7 Şubat Perşembe / EZBERE KONUŞMAMALI

Ateş bir düştü, derken çıktı. Yataktan kalktım. Yattıkça hastalık gitmiyor gibi. 'Azerbaycan Günce'sini yazdım notlara bakarak. Gece TV'de açık oturum. Terör üstüne. Dönmezer, Müjgan Hanım, bir de Bilginer. Tek yanlı bir yayın bu. Recep, elinden geldiğince, yan tutmadan, birşeyler anlatmak istedi. Yazıları gece vakti evden aldırdılar... Karşı çıkmak gerek. Toplumumuzdan sorumluyuz. Bu yazarlık borcu hem de. Yazarlık yapılanların bilincinde olmaktır. Ezbere konuşmak, yazmak değil.

9 Şubat Cumartesi / YÜZ YIL GİBİ GÜNLER

Yüzyıl gibi uzun günler. On üç gündür yalnızım. Olanaksız gibi geliyor yaşamak. Bir telefon. Bugünkü uçakla gelecek. Bindim bir taksiye havaalanına gittim. Kimse çıkmadı Diyarbakır uçağından. Eve döndüm kuşkular içinde. Meğer pazar dönecekmiş. Diyarbakır'ı aradım. Bağlayamadılar. Yine aramalı.

16 Şubat Cumartesi / İPTEKİ CAMBAZ

"Bir ipte bir sürü cambaz," diye yazmıştı Arıburnu... Sonra da sormuştu: "İp niye kopmaz?.." Epey sağlam bu ip. TV'de bütçe tartışmalarını izledim. Erbakan'ın gösterisi çok eğlenceliydi. "Böyle gideceksiniz," diye parmağıyla gösterdi aşağısını. Dümbüllü İsmail'e taş çıkarıyorlar? Bugünkü yazımda yazdığım gibi, "Türkiye bir yerlere kaydırılıyor. Sürükleniyoruz yanlış çıkmazlara." Her gün yazmak, her gün konuşmak yorucu bir iş. Hem gerekli mi? Hep bunu sorarım, yine de sürdürürüm o işi. Çelişkiler dünyasında yaşamıyor muyuz?

1 Mart Cumartesi / YILDÖNÜMÜ ŞİİRİ

Bir yıldönümü. Bir doğum günü. Baş başa kutlama. Bir şiir yazmışım geçen yıl. Bir dörtlük. Daha doğrusu bir sürü dörtlük. Birini buraya yazsam mı? "Ama ben yolunu bekledim yıllarca - Yakınımdan uzağımdan geçen yıldızlarda - Loş odalarda kurdum tüm düşlerimi - Ateş gibi tuttum umudu avuçlarda. Bir tane daha: "Aydınlattın beni karanlığımdan çıkardın - Yalanlarla örülmüş bir yaşamdan Limanlar yarattın geniş mavi huzurlu Aylarımı günlerimi yüzyıllar gibi uzattın..." Şairlik mi? Herkes biraz şairdir. Duygulu, coşkulu anlarında... Bakıyorum ünlü yazarlar sayfalar dolusu şiirler yayınlıyorlar. Bunlar 'şiir' diye kalmaz, bir ünlü yazarın boş zamanlarında dize biçimine getirilmeye çalışılmış –ama başarılmamış– duygulanmaları olarak okunur geçilir...

16 Mart Pazar / YAZMAK YAŞAMAK

'Bir Kitap Çıkarmak' yazısı. Eski günlere döndüm. Çekmeceyi karıştırırken bir soruşturmaya verdiğim yanıtları buldum. Gelip almamışlar ya da ben göndermeyi unut-

muşum. Oldukça eski bir soruşturma olmalı. 'Yazmak Yaşamak' kitabımla ilgili bir soru var: "Yazmadığınız an bir eksiklik duyar mısınız?" Yanıtlamışım: "Yazmadığım an var mı bilmem. Kendimi bildim bileli hep yazdım ya da yeni yazacaklarımı düşledim. Yazacaklarımı, yazdıklarımı, yazmak istediklerimi düşündüm. Yeniden okudum onları. Notlar aldım. Yaşamak, yazmak olduysa bu yüzden. O kitabımın adı boşuna konmadı. Bir gün tüm anılarımı yazsam o kitaba 'Yazmak Yaşamak' adını koyardım. Böyle düşünüyordum, ama olmadı." Bir de 'güncelerim' konusunda bir soru sorulmuş. Ona da şu yanıtı vermişim: "Günce yazmayı çocukluğumdan beri sevdim. Lise sıralarında tuttuğum günce defterleri hâlâ duruyor. Roman yazarken, öykü yazarken o defterlerden yararlanıyorum. İyi ki yazmışım o günlerin kırık dökük anılarımı... 'Günlerde' başlıklı yazılarım ise yayınlanmak için yazılmıştır. Yani gerçek güncemden alınmış seçme parçalardır onlar. Gerçek yaşantımızı bütün açıklığıyla yazmak kolay iş değil. Bakın bir yıldır günce yayınlamadım. Yazarların yaşamlarında kimi zaman büyük dönemeçler olur. O günler geçmeli, sonra daha sonra... Hem güncenin eskisi daha güzeldir." Atatürkçülük konusunda da şunları demişim: "Adamına göre tanımı değişir bunun. Ben Kemalist Devrim ilkelerini anlarım bu sözden. Tutucu olmamak, çağın gereklerine uymak, bilim kafasına uymak, ulusal bağımsızlıktan, halkçılıktan, toplumculuktan, uygarlıktan, kültürden yana olmak...

29 Mart Cumartesi / BİRSEL GÜNÜ

Atatürk Kültür Merkezinde Salâh Birsel günü. Hepimiz sahneye çıktık. Önceden hazırlamıştım konuşmamı. Baktım kim kâğıttan okuyorsa, ilgi çekmiyor, sıkıyor hatta... Bıraktım kâğıdı, aklıma ne geliyorsa, öyle konuştum,

daha da iyi oldu. Salâh, Edebiyat Fakültesinde öğrenciyken bir 'münazara'ya çıkmıştı. Karşısındaki ekipte Hukuktan Feyzioğlu vardı. Salâh'lar yenildiler. Salâh'ın ilk sözü şu olmuştu kürsüye çıkınca: "Ben şaşırdım." Feyzioğlu'nun kişisel, siyasal gelişmesi de şaşırtıcı olmadı mı? Salâh bunu daha o günden sezmiş!.. Güzel bir toplantı oldu. Oldukça kalabalıktı. Birsel'in ozan, denemeci yönleri belirtildi, tek romanı üstünde de Selim İleri konuştu. Belirli bir para karşılığında bilet alıp girenler hayal kırıklığına uğramadılar sanırım... Gece Sinema Yazarları Derneğinin töreni. Bizlere birer kart verdiler. Vaktiyle, yani 1954'de 'Vatan'da film eleştirileri yazmıştım. Ne de olsa eski sinema kuşlarındanım...

1 Nisan Salı / KIRK YILDIR AKSAL'LA

Sabahattin Kudret'in iki oyunu: 'Bay Hiç' ve 'Sonsuzluk Kitabevi.' İkisini de sevdim. Sabahattin'in kendine vergi evreni. Her zaman, her yerde, her dilde oynanır bu oyunlar. Eskime nedir bilmezler. Ben böyle oyunları seviyorum. Bu yüzden de pek az tiyatro yapıtını sıkıntısız izleyebiliyorum. Konu, konuşma, şu bu önemli değil, bir 'hava'dır bir 'anlam'dır, öyle olmalıdır tiyatro yapıtı.. Aksal'ın oyunları, Anday'ın oyunları, alır götürür beni kendi havalarına. Bir insanlık bildirisi sunarlar, hiç de bildiri vermek istemeden... Sanat yapıtlarının vazgeçilmez bildirisidir bu.

Açtım Sabahattin'in tüm şiirlerini içeren 'Şiirler' kitabını. 'Rüzgâr beni de beraber al - Bak ne kadar yalnızım caddede - Küçük günümü yaşıyorum.' İlk şiirlerinden biri... Bir de son şiirlerinden biri: 'Kokunca gülü ilkyazın - Uçar etekler rüzgârda - Göktü simgesi sonsuzun - Baygın düşen akşamlarda - Geçmiş zaman güzelleri - Gölgeler yüzen Loire'da - Yok ki Cassandre, nerde Marie - Dizeler

şimdi Ronsard'da.'

1940'da tanıdım Aksal'ı. Tam kırk yıl! Kim bilebilirdi, kim düşünebilirdi? Kırk yıl yaşamak, hem de bozulmaz, eskimez bir dost yakınlığı, anlayışı içinde...

11 Nisan Cuma / BİR YAZAR ÖLDÜRÜLDÜ

Sabah erkenden bir telefon. Tanıdık bir görevli. Ümit Kaftancıoğlu evinin önünde öldürülmüş... Bana da bir uyarı. Sakın çıkma sokağa der gibi. Gazeteye koştum hemen... Kaftancıoğlu'yu arabasına binerken vurmuşlar. Mecidiyeköy terör yuvası. Dr. Sevinç'i de orada öldürdüler geçenlerde. Hem de evini basarak. Korkunç günler yaşıyoruz. Korkuyu aşarak yaşıyoruz. Her an bir kurşun gelebilir bir yerden. 'Bakıyorsun, bir kurşun,' diye yazmıştı Necatigil... Kaftancıoğlu, Tütengil'in cenaze töreninde yere yıkılmıştı, itilmiş, kakılmıştı, hastaneye kaldırılmıştı. Bir süre önce ameliyat geçirmişti zaten... Arada bir gazeteye gelirdi. Aydınlık bir yüzü vardı. Güzel kitaplar yazdı. 'Dönemeç'i u..utulmaz, 'Tüfekliler'i de...

14 Nisan Pazartesi / YALNIZLIK BAŞKÖŞEDE

Yine yalnızlık... Geldi başköşeye kuruldu. Yanımda içimde. Ben derken konuşan o sanki. 'Bir Yalnızlık' öyküsünü yazmalı... Bireysel yalnızlık içindeyken toplumsal yalnızlığı da birlikte duymak... 'Ümit Artık Yok mu?' yazımı okuyorum: "Gerçek adı Garip'ti Kaftancıoğlu'nun. Birçok öyküsünün kahramanı da Garip'ti," demişim. Onun son zamanlarda bir dergide çıkan şu sözlerini almışım yazının başına: "Yazdıklarımızın kişi ve toplum, sınıflar, uluslar, çağ üstünde bir etkisi yoksa, bir değişiklik yapmayacaksa neden boşuna yorulalım?" demiş...

Trenle gazeteye gelip döndüm. Kalabalıkta düşler.

Boşlukta uçan bir adamın öyküsü. Bir yazabilsem. İstediği anda istediği yerde olabilmek. Şimdi orada olmak, o uzak kentte, onun yanında. Bir görüp dönsem.

17 Nisan Perşembe / ORTA ANADOLU'YA!

Elektrikler kesik. Ne yapmalı? Merdivenden tırmanmalı! "Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden," diye söylene söylene, Haşim gibi... Ama eteklerinde bir yığın yaprak bırakmadan... Sokağın tozu, çamuru yalnız... Dördüncü katta mola verdim. Sonra bir atılım daha... Yaşam böyledir. Hep söylenir bu söz. Yaşam böyle... Nedir yaşam? Bilen de yok. Düşünen de. Yaşanıp geçiliyor. Düşe kalka. Koşa dura... Birkaç gün sonra yeni bir yaşa ulaşıyorum. Saymayacağım kaçıncısı olduğunu. Son kat. Son soluma... Ev.—Gece telefon Ulukışla'dan. Onun sesi... Gitmeli mi oraya... Niğde'ye... "Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya...

19 Nisan Cumartesi / İMZA GÜNÜ

Moda'da. Sonra Kadıköy Gençlik Kitabevi. Bakıyorum, bu kitaplar benim mi? Ne zaman yazdım? Kişi, her şeyi unutuyor. Ya da başka türlü yaşıyor geçmişi... Bu yüzden özyaşam öyküleri tam tamına gerçekleri yansıtmaz. Yığınla kitap... Gelenler de çok. Eski kitapları getirip imzalatanlar da var. İlk kitaplar bende de yok, ama kimi okurlar özenle saklamışlar. İşte 'Önce Ekmekler Bozuldu', 'Garipler Sokağı'nın ilk baskıları. Otuz yıldan çok geçmiş aradan...

Gece evde telefon bekliyorum. Yok. Geç kaldım herhalde. Aradı ise de bulamadı. Balkonda oturup bir sigara içmek. Alışamadım gitti sigaraya, ama zaman zaman –hele yalnızken– bir dostluk arıyorum sigarada. Bir şarkı din-

liyorum. 'Sen olmasan ben niye var olayım', diyor. 'Sen olmasan aşk denen şeyi yaratırdım yeniden', diyor Fransız şarkıcı. Sen olmasan!.. 'Sen' burada yaşamın kendisi oluyor, tüm güzellikler, tatlar, özlemler, kavuşmalar, birleşmeler... 'Sen' bir evren, her şey 'sen'de, bu en güzel sözcükte...

23 Nisan Çarşamba / GÜNCENİN ESKİSİ

Oraya gitmek. Niğde'ye... Telefonda geleceğimi söyledim. Yolculuklardan ürkerim. Yalnız uçak yolculuğuna varım. Tren, otobüs, otomobil, hatta vapur, sıkıcı... Balkonda denizi seyrediyorum. Şişenin dibinde kalan viskiyi içerek... "Bir sabah daha sensiz, soğuk, yapayalnız — Saat yedi, radyoda bir garip konuşma — Sis var denizde, bir şey görülmüyor — Ya içindeki sis?"

Sorular gönderirler. Yanıtlarım. Gelir alırlar ya da bir daha uğramazlar. Çekmecede böyle sorulara yazdığım yanıtlar var. İlginç sorular! Örneğin, 'yazmadığınız anlar bir eksiklik duyar mısınız?' demişler. Kimbilir ne zamandan kalmış, solmuş bir kâğıt parçası. "Yazmadığım an var mıdır bilmem. Hep yazdım, yazarım. Ya da yazmayı düşlerim. Yazacaklarımı, yazdıklarımı, yazmak istediklerimi düşünürüm. Yeniden okurum onları. Yaşamak, yazmak olduysa, işte bundan. 'Yazmak Yaşamak' kitabımın adı boşuna konmadı. Bir gün anılarımı yazsam 'Yazmak Yaşamak' başlığını koyardım, derken bir denemeler kitabına ad oldu bu."

Bir de 'günce' konusunda bir soru sormuşlar, işte yanıtı: "Günce yazmayı ta çocukluğumdan beri severim. Lise sıralarında tuttuğum günce defterleri hâlâ durur. Roman yazarken, öykü yazarken o defterlerden yararlanırım. İyi ki yazmışım o günlerin anılarını! Dergilerde çıkan 'Günlerde' başlıklı parçalar ise yayınlanmak için yazılmış-

tır. Yani, gerçek Günce'mden alınmış parçalardır. Gerçek yaşantımızı bütün çıplaklığı ile yazmak güç... Bakın uzun zamandır 'Günlerde'leri yayınlamıyorum. Yazarların yaşamlarında kimi zaman büyük dönemeçler, temel değişiklikler olur. Bir süre geçmeli, sonra daha sonra... Hem güncenin eskisi şarabın eskisi gibidir."

30 Nisan Çarşamba / NİĞDE YOLUNDA

Uyudum galiba. Hiç bilmiyorum. Uzandım kuşete. Karşımda yaşlı bir karı-koca İskenderun'daki asker oğullarını görmeye gidiyorlar. Börek yapmışlar, bana da sundular. Geceyarısı Ankara'daydık. Sonra Niğde'ye yollandık. Niğde'ye bu üçüncü gelişim. İlk 1954'de gelmiştim, annemin bir küçük arsası kalmıştı; onu satmaya... Sonra da 1957 seçimlerinde halkın nabzını yoklamaya... Parti başkanları, birkaç ileri gelen, kahvelerde, sokaklarda karşılaştığım kimseler. Ama galiba sonucu iyi bilmişim, çünkü 1957 de seçimi CHP aldı Niğde'de... Şimdi yirmi üç yıl geçti aradan...

Genç bir stajyer yargıç vardı trende. İlk görevine gidiyor. Bilmediği bir kentte görev yapacak. Adalet dağıtacak. Hem de bu bunalımlı günlerde!.. Birlikte indik kente. Ben otele gittim, o da adliyeye.

2 Mayıs Cuma / 1 MAYIS SERÜVENİ

Serüvenli bir gün oldu 1 Mayıs. Ihlara Vadisine gittik bir otobüsle. Öğretmenler, yöneticiler, tanıdıkları, aileler, çocuklar. Nevşehir'de yolumuz kesildi bıçkın delikanlılarca. Ne sandılar? 'Buraya giremezsiniz', diye bağırmalar... Gözdağları... Ceplerinde silâh da varmış. Tam da Vilayetin önünde. Vali pencereden görüyor mu olanları? Kentten zor çıktık. Tadı kaçtı gezintinin. Ihlara vadisi zehir ol-

du... Başka olaylar da olmuş Niğde'de. Toplum bir çatışmanın içinde. Nereye, ne zaman, nasıl? Hep, sorular. Şimdilik yanıtsız sorular... Sürülen öğretmenler, görevliler hep otele geldiler. Binbir yakınma, acı... Bor, Nevşehir, Aksaray zorba örgütlerin kalesi olmuş. 'Bor'un Pazarı Geçmeden' başlıklı bir yazı dizisi tasarladım. Bu acıları, gerçekleri yazıp bırakmak gerek. Hiçbir şey saklanmamalı, unutulmamalı...

3 Mayıs Cumartesi / TEPEYRAN İLKOKULU

'Hazım Tepeyran İlkokulu'. Annemin yakınları beni oraya götürdüler. Bir de portresi var. Acaba bu okulun öğrencileri bilirler mi Hazım Beyin kim olduğunu? Öğretmenler bilir mi? 'Küçük Paşa' Salih, Niğde köylerinden birinde yaşadı. Romanda adı geçen Paşanın da –yani Büyük Paşanın da– o zamanın sadrazamlarından Cevat Paşa olduğunu duymuştum büyükbabamdan... Yani gerçek bir olayı yazmış. Roman diye değil, 1908'deki devrimden sonra belki köy sorunlarına, köylünün acılarına bir el uzatan çıkar diye!.. 'Küçük Paşa'nın önsözünde bunu açıkça söyler... 'Hazım Tepeyran' ilkokulunu gezerken öğretmenler odasında oturup konuşurken, çayımı içerken o eski günlere döndüm, o 1940'lara... 'Küçük Paşa'yı yeniden yazmıştık birlikte; o, bugünkü dile çevirmişti, ben de daktiloya çekmiştim. Bir romanı daha vardı, Musullu yoksul bir çöl kızının acı aşk serüvenini anlatan, adı 'Nevvare' Ölümünden sonra bulamadım kâğıtların arasında. Anılar, Fransızca şiirler hepsi duruyor. 'Nevvare'nin Fransızca çevirisi bile... Niğde epey gelişmiş, otuz yıl önceki Niğde yok olmuş, insanları ile...

Eski kâğıtlar. Mektuplar. Yazılar. Resimler. Zamanın silindiri olanca ağırlığıyla geçmiş üstlerinden. Nerede 1950, nerede 1980! Fahir Onger'in mektupları. Ben o günlerde Ankara'da Tercüme Bürosunda görevliydim. O İstanbul'da... Benim mektupları dosyalamış, kendi mektuplarının da kopyelerini... Ankara'yı sevmiyordum, özlemle İstanbul'u düşlüyordum. İşte Şubat 1950'de yazdıklarım: "Uzun ve korkutucu soğuklardan sonra mavi gökyüzüne kavuştuk. Sıfırın altında 27 olmuştu geçenlerde. Sabahları işe giderken insan donuyor. Bizim ev istasyona çok yakın, yalnız tren hattı boyunca gitmek gerek. Bu soğuğun iyi yanları var. İnsanı hasta etmiyor. Bilirsin İstanbul'da nezleden kurtulduğum yoktu... Fahirciğim, burası ayrı bir âlem. Ben doğrusunu istersen evle bakanlık arasında gidip gelmekten başka bir şey yapmıyorum. Büroda işler ağır değil. İnsan çok şey görüyor, öğreniyor. Başkent insanlarını ve aydın geçinirleri yakından tanıyorum; bu da az kazanç değil. Devlet mekanizmasının da ufak da olsa bazı yanlarını görüp anlamak da." Fahir de bana neler yazmış: "Ankara hakkında içten bilgi edinmene seviniyorum. Ankara muazzam şehir. Binaları, caddeleri, büyük memurları, elektrikleriyle gerçekten insanı ürkütüyor. Sen bunun içindesin. Azametin bu keskin havasını koklamak senin üzerinde nasıl bir etki yaratacak bilmiyorum. Yalnız seni o her zamanki geniş tebessümünle ve aydınlık bakışlarınla görmek isterim. Daima iyimser ve enerjik... Çok dostlar Ankara'ya ayak basınca kendilerini devlet sandılar. Halbuki aslında bir küçücük sıfırdan başka bir şey değildiler." Sonra da şu haberleri vermiş: "Cumartesileri Lambo denen o Allahın belâsı yere gidiyoruz Cahit, Mücap gibi bir iki dost hatırı için."

Otuz yıl sonra eski günleri anlatan mektupları okumak!.. Ne Fahir kaldı, ne de o günlerin Oktay'ı... Yalnızca

solgun kâğıt parçaları, eskiyen, bozulan, yozlaşan, değişen yitip giden anılar...

1 Haziran Pazar / BOĞAZ'DA BİR TEPE

Boğaz'da bir tepe. Bülbüller ötüyor. Kendi aralarında konuşuyorlar. Çelişkili bir gerçek. Ama bülbüllerin ötüşü bir güzel gerçek. Yüksek dallarda gözle görünmeyen kuşlar karşılıklı sesleniyorlar. Koltuğa yayılmış, Boğaz sularını, inen akşamı seyrediyorum. Dostlar var çevrede. Börekler yiyoruz, çay içiyoruz. Bir anlık sessizlik uzuyor, uzuyor. Kendimi dıştan görüyorum. Hepimizi... Renoir'ın bir tablosu gibi... Renkli, canlı ölümsüz bir tabloda yaşayan bir insan olabilmek. Hiç yitip gitmiyor o sanat kişileri. Yaşam sevinçlerini duyuruyorlar ellerinde bardaklar, salıncaklarda, meyhanelerde, kırlarda. Ama ben bir sanat yapıtında yaşamıyorum. Geçici bir zaman parçasının içindeyim. Renkler koyulaştı. Çaylar bitti. Kalkmak gerek. İşte gündelik yaşam. Gündelik konuşmalar.

2 Haziran Pazartesi / OZANLAR VE ŞİİR

Tarabya'da ozan dostlarla. Cumalı, Aksal. Ozanlarla şiirden konuşulmaz. O ozanların şiirlerinden konuşulur. Ama Cumalı da, Aksal da şiir beğenisi olan ozanlardandır. Öteki ozanların şiirlerini de severler. Hiç değilse gerçek ozanları açık açık yermezler. Kendine güveni olan ozan niye çekinsin bundan. Hafif bir yağmur var dışarıda. Arad geliyor her zamanki coşkusuyla. Masa renkleniyor.

3 Haziran Salı / CUMALI VE ÇALIK

Telefonda Cumalı. Üç şiir yazmış. Okuyor, biri Şadi için... Aramızdan çekip giden Şadi Çalık. O TV filmindeki

gibi, ağaçlıklı bir yolda yürüyen Şadi. Not ediyorum çabuk çabuk dizeleri: "O dost sesiyle – Selâmını alamam artık – Aldı gitti – Bakışlarındaki yangını – Küllenmiş bir yangın – Ardından yüreğim – Bir mahzen soğuk karanlık." Cumalı ile Şadi'nin uzun yılların ardından bugüne aksamadan gelen dostluğu. Akrabalığı aşan bir dostluk. "Yıllar yılı – Yarışır gibi – Yanyana soluk soluğa – Dost yaşamıştık – Gitti – Yarışı bıraktım" diyor... Yarış mı, yerimizde sayma mı, bilmiyorum. Kendi kendimize koşuyoruz. Bu arada yanımıza gelen, bizimle koşanlar da var. Sonra bir bakıyorsun yalnız kalmışsın, düşen düşmüş, kimi de yolunu değiştirmiş ya da vazgeçmiş, geriye dönmüş.

YOĞURTÇU!

"Kim o" dedim yanıtladı. Yoğurtçuymuş. Kapıları açamaz olduk. Heyecanlı, "birini vurdular Bakırköy'de", diyor. Gözüyle görmüş. "Aman sokağa çıkmayın," diyor. Hep evde mi kalacağız? Ölüm evde bulamaz mı bizi?

ULYSSES'E EK YAPAN?

Joyce'un 'Ulysses'inin elli sayfasını bir arkadaşı temize çekmiş. İki defter ek varmış, McAlmont adlı bu arkadaş okuyamamış o yazıları, anladığı kadarıyla yazmış, bu ekleri de gelişigüzel oraya buraya yerleştirmiş. İşte bir başyapıt. Bunu kimse bilmez. Bir zamanlar ben de ünlü bir yazarın gazetede yayımlanan romanının yitip giden birkaç sayfasını yeniden yazmıştım. Üstelik daha önce çıkanları da okumamıştım, yalnız bir iki günlük parçalara şöyle bir göz gezdirerek... Bilmem o roman basıldı mı? Yazarı da mı fark etmedi yazmadıklarını?

4 Haziran Çarşamba / ÖZLEM

Özlemek bir insanı. Kişi sevdiğinden bıkmıyor, günü geliyor kendinden bıkıyor da...

Robert Altman'ın bir yazısı. 'İnsan başkalarının acısını taşıyamaz' demiş. Yeni filmi 'Bir Nikâh'... "Benim için önemli olan film çevirmektir. Birtakım ilintiler, bildiriler yaymak değil", diyor.

5 Haziran Perşembe / SÜRGÜN ALAYI

'Sürgün Alayı'nı yeniden okuyorum. Mehmed Kemal'in en kalıcı yapıtı. Nedeni de, bir yaşantıyı apaçık verişi, özentisiz, yapmacıksız, neyse öyle... Roman mı, anı mı? Beni ilgilendirmiyor bir yapıtı şu ya da bu türle sınırlandırmak. Bir yazımda demiştim: Ben ölünce kitaplarımı, biri çıkar da 'tüm yapıtları' diye bir dizide toplarsa, en başa 'yazılar' desin. Yazıdır hepsi, roman, öykü, deneme, anı, günce, köşe yazısı... Bir şiirdir, gerçek şiirdir 'yazı' olmayan.

1940 YILLARI

Gece TV'de bir Amerikan dizisi. 1940 yıllarında Amerikan üniversite gençliğinin yaşamından kesintiler. O günlerin kılıkları, giysileri, şarkıları, dansları... Bu, benim gençliğim... Dalıp gittim ekran önünde. Yalnızlık, karanlık, sessizlik. Bir hayâl perdesinde dirilen geçmiş zaman...

Sonra bir telefon. Uzaktan gelen bir ses. İçimde yankılanıyor sözcükleri. Kendime kızıyorum, neden neden neden?..

6 Haziran Cuma / ATAOL'U OKURKEN

Ataol'un şiirleri. Ataol Behramoğlu'nun şiirleriyle ilk kez Bursa Halkevinde açılan bir sergide karşılaşmıştım. Genç kuşağın iyi ozanlarından. Ozanların ilk şiirleri daha mı 'şiir'? Sonra ustalık, bilgelik, düşünürlük başlıyor. Kaçıyor şlir! Hilmi Yavuz'un da ilk şiirleri böyleydi. İlk kitabı. Sonrakilerde bir bilginlik, bir şiir üstü düşünürlük havası var. Şiir uçup gidiyor o zaman.

10 Haziran Salı / MİLLER İÇİN

Henry Miller öldü. Seksen dokuz yaşındaymış. Cinselliğini açıkça sergileyerek yazar olan kişi. 'Savaştan Sonraki Pazar' adlı denemeler kitabını açtım. 'Kendimi her zaman delilerle katillere yakın hissettim,' diye başlamış bir yazısına. Duhamel de 'Biz yazarlar düşsel cinayetler işleriz, gerçeklerini işlememek için...' demişti. Deliler, katiller ve yazarlar... Kimi zaman da deli ve katil olmamak için yazar olunur.

PICASSO MATISSE

Picasso, Matisse için diyor ki: "Matisse bir desen çizer, sonra onun benzerlerini yapar. Beş kez, on kez. Her kez çizgisinde arılaştırmaya giderek... Sanır ki sonuncusu, en arınmış olanı, en iyisi, en kesin, en duru olanıdır. Ama çoğunlukla ilk yapılandır en iyisi."

14 Haziran Cumartesi / BİR MEYDAN OKUMA MI?

Marmara'ya bakan bir balkon. Yıllardır tanıdığım kişiler. Kimi zaman yeni bir bakışla bakmak gerekir çevremizdekilere. Her gün yenibaştan. Her karşılaşmamızda te-

peden tırnağa gözden geçirircesine... Nasıl dış görünüş zamanla değişiyorsa, içte de böyle değişimler olur. Olmadık duygular doğar, sevgiler, düşmanlıklar.

Hem de fazla içilmemişti! Tatsızlık. Kalabalık arasında söylenecek söz var, söylenmeyecek var. İki kişi başka türlü konuşabilir aralarında, ama dört beş kişi varken, böyle sözler bir çeşit meydan okuma, kendini gösterme oluyor.

Hangi çözümlenmemiş duygunun belirtisi?

15 Haziran Pazar / YALNIZ YAŞAMAK

TV seyrettım, okudum, yazdım, dolaştım odanın içinde... Yalnız yaşamak neymiş anla, diyerek kendime! Bunca yıl nasıl yaşamışım, yalnız değilmişim gibi tam bir yalnızlıkta... O gelene dek yaşantıma, o ve onunla birlikte bütün bir evren. Yepyeni bir 'ben'

19 Haziran Perşembe

Telefon: "Ben geliyorum", dedi. Ne zaman? Belli değil. Ne yapmalı? Yalnızlık iyice sıkmaya başladı. Gereksiz sinirleniyorum. Her şeye. Telefonun ziline, kapıyı çalana, yazamadığım, yarıda bıraktığım yazıya...

27 Haziran Cuma / GECELEYİN BİR AĞRI

Otobüsle Ankara'ya. Sami Karaören'le yolculuk her zaman güzeldir. Yaşamasını seven bir arkadaş. Doğaya tutkuyla bakar. En küçük otlardan en görkemli ağaçlara kadar... Nasıl geçti yolculuk, anlayamaz insan. Gece Ersen Otelinde. Bizim büroya yakın. Gazianteplilerin oteliymiş. Minicik bir oda. Gece alt kattaki lokantada şölen. Senatör Çolakoğlu, Külebi, Ekmekçi, Sami... Geceyarısı çok

kötü başağrısı ile uyandım. Ankara'nın havası mı, dumanı mı, yoksa içkiler mi, yemekler mi? Bir şey oldu işte.

28 Haziran Cumartesi / DOSTLUK İKİLİDİR

Tarih Kurumu'nda TDK Yönetim Kurulu toplandı. Bizimkinde işbırakımı var. Bir türlü çözümlenmeyen bir konu... Aylar geçti, hep aynı... Anlaşma yapılsın diyenler dört-beş kişiydi. Yönetim Kurulunun çoğunluğu karşı çıktı. Sonuna kadar gidelim dediler, haydi gidelim, ne olacak bakalım?

Gece uçakla döndüm. Orhan Apaydın da uçakta... Ataköy'de eve geldik. Apaydın'la birer içki. Yorgun Apaydın, azıcık dinlendi. Ne iyi baş başa dostluklar, hele ikili olursa! Üçüncü kişi havayı bozmuyorsa da başkalaştırıyor.

5 Temmuz Cumartesi / KÂMURAN TAHİR'LE

Yalıkent'te. Üsküplü düşünür ve politika adamı Kâmuran Tahir'le. Eski günleri andık. Dolaştık. Kıyıkent'in hemen yanında. Her şey değişmiş, gelişmiş. 1972'den beri bu yana gelmemiştim. Özel arabayla gittik, otobüsle döndük. Tatsız anılar belleğin derinliklerinde yaşar nedense... Durup dururken yüzeye çıkar. Kıyıkent, o günleri anımsattı. Bir de Güney'in filmi var 'Arkadaş'. Saygınlığını azalttıysa da bu yerin, değerini artırmış!

24 Temmuz Perşembe / TEK TANIK, AY

Otobüsle Ören'e. Gece vardık Artemis'e. Yorgunluk. Ama deniz, dostlar. Unutturdu hepsini. Öyküler var yazılacak. Roman var. Gazeteden izinliyim. Birkaç yazı bıraktım. Oh, şimdi yazın tadını duymak var. Geceyarısı plajda

dolaştık. Kimse yok. Gökte koskoca bir ay. Tek tanık o. Her şeyi gören, bilen. Görmezlikten gelen!

10 Ağustos Pazar / "ZAMANLAR"

Not tutmaya vakit yok. Apaydın, Selçuk, Kazan, Sabahattin Kudret, Baştürk. Tavla partileri. Dolaşmalar. Sabah akşam deniz güneş... Tatlı yaşam mı? Ama hep içinde bulunduğumuz, toplumsal çalkantıyı duya duya! Bir an bile kopamamak güncel olaylardan... Hele Türkler'in öldürülmesi... Tadını kaçırdı Ören'in. Bir şey bekleniyor sanki! Böyle gider mi, gidebilir mi? Balkona oturdum, bir sigara yaktım. Kâğıtlara birşeyler çiziktirmiştim. Öykü mü, deneme mi, anı mı? Hani uzun uzun çalışacaktım? Nereye gitsek kendimizi de götürüyoruz. Kopamıyoruz ki olaylardan? Sabahattin'in çok güzel bir şiiri var: 'Zamanlar'. Durmadan üstünde çalışıyor. Değiştiriyor. Necatigil 'Evlerle savaşımız savaşların çetini', demişti. Sözcüklerle savaşmak daha da güç. Sabahattin Kudret'in savaşını gördükçe bunu düşünüyorum. Şiir böyle mi yazılır? Başka türlü bir çırpıda yazılmaz mı? Öyle de yazılır. İş, şiir olsun da, yazılan...

15 Ağustos Cuma / BİR DÜĞÜN GECESİ

Nil'in düğün yemeği. Tarabya'da Garaj'da. Küçük bir kızdı. Herkes küçüktü bir zamanlar, gençti, çocuktu, bunda şaşacak bir şey yok! Neden şaşırıyoruz dünkü çocukları şimdi evli barklı ana-baba olarak görünce? Küçükken bir akraba hanım vardı, "Otti Bey, ipek gibi Otti Bey", diye seslenirdi. Büyüdüm, o yine böyle seslendi durdu. Yıllardır görmüyorum, yine karşılaşsak böyle mi der? Zaman nedir, bir su mu bir kuş mu? İniş mi yokuş mu? diye sormuştu Necip Fazıl. Bir zamanlar ne iyi şairdi... Daha büyük sanatkâr

olayım derken şairliği de yitirmenin belirgin örneği...

20 Ağustos Çarşamba / YOK DA DİYEMEZ

Yalnızlığa nasıl katlanılır? Tek bir yolu var, şiirle... Özdemir Asaf'ın 'Yalnızlık Paylaşılmaz' demesine bakmadan şiir okuyarak... 'Yalnız – Bir ordudur – Kendi çölünde – Sonsuz savaşlarında – Hep yener – Kendi ordusunu'. Benim ordum da yok, öyle bir güç istediğimde... Bir kişi yetiyor bana. Bireycilik mi, bencillik mi? Niye? O bir tek kişiyle çoğalıyorum, topluma, insanlığa açılıyorum. Özdemir'in 'yalnızlık' şiirleri etkiledi beni. Başka türlü yalnızlıkları anlatmış. Belki kendi yalnızlığını... Herkesinki ayrıdır, değişik tatta, değişik zehirdedir: "Yalnızın adı okunduğunda – Okulda ya da yaşamda – Kimse – Burada – Diyemez – Ama – Yok da..."

21 Ağustos Perşembe / BİR YABANCI

Arad'la Kapalıçarşı'da. Annemden kalan bir elmas iğne vardı. Hemen ödenmesi gereken bir borç için satmak gerek. Anılar anılar... Annemin bir resmi var bu iğneyle. Ne yapmalı? Satmamalı mı anılarımızda yer alan nesneleri? O zaman nesneler bize egemen olmaz mı? Umduğumun üstünde değer biçtiler. Belki de paranın değer yitirişinden... İçim sızladı. Ama verdim gitti. Her giden nesne ile bizden de bir şey eksilir. Giysiler vardır, fotoğraflarda üstümüzde görülen... Düşünür düşünür anımsayamazsınız o giysiyi. Ne zaman aldım, ne zaman eskittim, ne zaman attım bir yana? Ya o resimlerdeki siz? Onu tanır mısınız ki! Kasketli bir resmim var, ortaokulda çekilmiş... Tam bir yabancı! Bambaşka birine bakar gibiyim. O yaşlarıma ait izlenimler bir filmde görülmüş, bir romanda okunmuş sanki.

24 Ağustos Pazar / YOĞUN YALNIZLIK

Kimi zaman bir sıkıntı çöküyor. Gitmiyor bir türlü. Yazmakla, okumakla da yok olmuyor. Yazmak da, okumak da anlamsız geliyor. Her şey boş! 'Yalnız olana bu dünya bir çöldür' dermiş Anton Çehov. Ölürken kalbinin üstüne buz torbası koymuşlar. Eşine dönmüş, "Boş bir kalbe ne etki yapabilir?" demiş... Benim yalnızlıklarım geçici. Ama o kısacık anlardaki yalnızlık öylesine yoğun ki!

2 Eylül Salı / MECLİSTE SAATLER

Mecliste. Çoğunluk olamadı. Üstündağ ile bahçede oturduk oradan buradan konuştuk. Meclisin bahçesi gazino gibi, çay, kahve, gazoz. Milletvekilleri çimenlere serilmişler. Dik dik bakanlar var. Biri geçerken birşeyler söylemiş, galiba sövmüş! Kumaş'la Üstündağ 'olur böyle şeyler' gibi güldüler. Ne olacak bu işin sonu? Bir cumhurbaşkanı seçemiyorlar! Tur üstüne tur! Sonuç yok. Her şey bir çıkmazda. Gece Uğur Mumcu da, Hasan Fehmi Güneş de geldi. Güncel sorunlar neredeyse anlık sorunlar oldu. Bugün yarın bir şey mi olur, olmaz mı? Geceyarısı Bulvar Palas'a geldik. Korkuyla. Her şey beklenir. Bir silâhtan bir kurşun, iki kurşun...

3 Eylül Çarşamba / KOPARILMAK

TBMM'de. Bir milletvekilinin cenaze töreni vardı. Sonra Ecevit'le odasında konuştum. Uzun zamandır görmemiştim. Gençlik yıllarındaki kişiliğini koruyor hep. Güncel konuları tartıştık. Birçok dostlar, tanıdıklar. Meclis lokantası. Saat dört uçağı ile İstanbul'a...

Sabahı anımsadım. Kalabalık bir gar. Amasya'ya gi-

den bir otobüs. Erkenden geldik oraya. O içeride, ben dışarıda, öylece durmak. Kişi, sevdiği kadından ayrılmak istemiyor hiç. Ama olaylar, işler koparıyor. Buna böyle demeli, koparılmak.

Ataköy'deyim. B.'ye telefon. Yarın gece beni bekleyecek. Son olayları, konuşmaları, bir de onunla tartışmalı.

4 Eylül Perşembe / YANLIŞ ANLAMA...

Gazetede toplantı. Sonra tatsızlık, can sıkıntısı. Yanlış anlama. Niye sormamışım. Kendiliğimden hiçbir şey yapmam ben böyle işlerde. Herkesin sorumluluğunu bilirim. E'nin anılarını istemek neredeyse suç oldu!

Sabah Amasya'dan telefon. Gece B. de, içkili masa başı. Başka bir arkadaş da var. Ne konuşulur? Güncel politika. Cumhurbaşkanı seçimleri. Bir güldürüye dönüşüyor bu işler. Sonu mu? Bir son her zaman vardır, olacaktır.

5 Eylül Cuma / HERKES HER ŞEYİ BİLİYOR

Hep evdeydim. Gece Baştürk geldi. Her şeyi biliyor. Ne çabuk duyuldu? Her yerde birtakım kulaklar, gözler var. Herkes, her şeyi biliyor! Ankara'dan Belediye Başkanı telefonla aradı. Ankara'ya çağırıyor. Ankara Metro'sunun temel atma töreni varmış.

8 Eylül Pazartesi / DÜŞ, İKİNCİ AKŞAM

Ankara'ya. Murat Karayalçın'la. Bulvar Palas'ta yer ayırtmışlar. Metro durağını şöyle bir gezdim. Gece otelde Hasan Cemal, Ali Sirmen, Burhan Arpad ve başkaları. Geç vakte kadar süren bir söyleşi.

Geceyarısı birden uyandım. Karmakarışık bir düş. Kimi zaman düşler yaşamdan daha etkili oluyor. Nerval

'Düş, ikinci yaşamdır' demez mi Aurelia'sında... Belki de içkiden ya da birtakım ön kuşkulardan. Uyku kaçınca oyunlar kurarım kafamda, dizeler geçer elimle dokunamadığım. Ben geceyarılarının bilinmez ozanı!.. *"Ah bir gün anımsarsan o günleri – Yollar götüremez bir daha oraya seni – Lâle bahçeleri düşlerde kaldı – Apansız bastıran fırtınalar dindi"* Aman bir kalem... Tükendi, tükenmez kalem. Sana ne şiirden? diyen bir ses. Ama harfleri alt alta dizdim, dizeleri dolduruyorum. Bir oyun bu. Geceyarılarının vazgeçilmez oyunu. *"Akşamın indiği bu saatler – Konu oldu öykülerime hep – Bulutlar geçip gitti göklerden – Aktı sular gibi zaman ellerimden – Limanlarımdan kaçıp kurtuldu gemiler."*

Karaladığım dizeleri okudum. Hiçbir anlam çıkaramadım! Oyun işte, şiir yazma oyunu! Bu tür oyunları kâğıt parçacıklarında yaşadım durdum. Eski defterlerde de var niceleri. Küçük bir oda. Sessizlik, yalnızlık... Amasya'da o da uykuyla savaşıyor mu?

9 Eylül Salı / DEVEYİ KURTARMAK

Koskoca bir deve. Getirip koymuşlar oraya. Metro için kurban! Daha ufağı olur mu? Burhan Arpad'la bakışıyoruz, yazık değil mi hayvana? Bari görmesek, bir yana kaçsak. Belediye Başkanı, politikacılar, eski bakanlar, eski başbakan. Hükümeti temsil eden kimse yok! Oysa Ankara'nın Metro'sunun temel atma töreni. Niye gelmezler? Gerçi karşı çıktılar, ama genç Başkan direndi. Yapabilecek mi bu Metro'yu? Yaptıracaklar mı? İçimde bir korku var. Bunca çalışma boşa gidecek mi diye? Ali ile Meclis lokantasında. Politika, politikacılar zaman zaman bunaltır beni. Öyle de oldu. Kişi olarak sevdiğim saydığım insanlar... Ama çabaları hep bir boşlukla, bir yanlışlıkla sonuçlanıyor. İyisi mi kendi yalnızlığıma çekilmek. Bir sinemaya git-

tim. Sonra T.D.K.'na... Gece otelde yemek vardı. Parti grubu olduğu gibi burada. Biraz onunla, biraz bununla. Ellerde rakı bardakları. Geç vakit Marmara Oteline gittik, kahvelerimizi içmeye. Renkli, coşkulu, ilginç bir gece. Yetmezmiş gibi, geceyarısı bir de Mumcu'lara gittik, sabahın üçüne kadar Sirmen'le ve daha başka dostlarla güncel konuları, bu arada yarının neler getireceğini görüşmek, tartışmak...

10 Eylül Çarşamba / BİR MASALDA MI?

Murat Karayalçın'la Batıkent'e. Karayalçın eski İmar Bakanlığı Müsteşarı. Genç bir mühendis. Yarını açık bir kişi. Hem politikada, hem de kendi mesleğinde. Batıkent koskoca bir yer. Ankara'nın dışında güzel bir kent oluşuyor, beş on yıl sonra bozkırdan yaşam fışkıracak. Bir an yarınki yaşamı düşündüm. Bir masalda yaşıyor gibiyiz. Bugünün, daha doğrusu şimdiki an'ların içindeyiz. İnsanoğlu gerçekte güçsüz bir yaratık, her şeyi başardığını sanıyor, ama kendi yazgısına yön veremiyor, yarının kuruluşunda seyirci...

Saat dört uçağı ile İstanbul. Gece TV bozulmaz mı? Bir arkadaş gibidir TV'ler. Yalnızlığınızda avuturlar bizi. Hani geveze, durmadan anlatan, yerli yersiz konuşan insanlar vardır, sıkılırsınız, ama kaçamazsınız, zamanın nasıl geçtiğini anlamazsınız, onlara benziyor. Birden TV'siz kalınca kitaplara döndüm. Sanki ayrıldığım varmış gibi! Hem TV izlemek, hem kitap, gazete okumak, arada bir kalkıp birşeyler yazmak... Her zaman 'çok uğraşlı' biriydim. Bir kitap değil, çok kitap okurdum aynı zamanda. Birini bırakır birine geçerdim. Böylesi hoşuma giderdi, şimdi de öyle...

11 Eylül Perşembe / TELEFONDA 'SENİ SEVİYORUM' DEMEK

Gazetede toplantı vardı. Gece sekizde Amasya'dan telefon. Neler söylemek istiyorum, sözcükler dudaklarımda kalıyor. İncecik bir telin bir ucunda o bir ucunda ben. 'Yetiş imdadıma posta katarı' demişti Oktay Rifat. Öyle biri olsa da yazsam yazsam sayfalarca, versem, hemen bu akşam ona götürse! Dayanamadım, birşeyler söyledim yine de. Dinleyenler, duyanlar vardır, duysunlar. Bir insan başka bir insana 'seni seviyorum' derse bunda ne var? Sevmek, en yüce duygudur. Çok kişinin erişemediği...

12 Eylül Cuma / GECEYARISI BİR HABER...

Sabah saat dört. Telefon çalıyor. Bir gazeteci arkadaş fısıldar gibi: 'Ordu yönetime el koydu', dedi. Niye fısıldıyor, niye sesini yükseltmiyor. Önce bu çekti dikkatimi. Ne yapmalı? Beklenmiyor muydu? Bu gidişin bir sonu olmayacak mıydı? Bir parti genel başkanı 'biri çıkar düdük çalar' dememiş miydi? Ben de geçen gün bunu yazmadım mı? Beklenmedik bir sonuç değil. Ama ne de olsa şaşırıyor kişi. Bir iki dosta telefon ettim. Balkona çıktım, kenti seyrettim. Sokağa çıkma yasağı konulmuş. Radyoyu dinliyorum. Parlamento ve hükümet feshedilmiş. Tutuklamalar, gözaltına almalar... Ne denir, ulus için yararlı olsun... bunu söylemeye dilimiz alışmış. Amasya'dan ne haber? Arasam mı? Hele sabah olsun.

14 Eylül Pazar / GERÇEK, BİR YOLDUR

Evde. Yazılar. Bugünlerde önemli bir uğraş oldu yazmak. Kendimle ters düşmemeye çalışmak. Havadan sudan yazmak kolay! Zor olan böyle zamanlarda yazabilmek. İlki değil ki!.. Kaç kez geçti başımdan! 27 Mayıs, 12 Mart,

şimdi de 12 Eylül... Ne var bu '12' sayısında?

Valéry'nin bir kitabı. *"Gerçek bir yoldur, ama tek yol değildir"*, diyor. Gerçek derken neyi belirliyor? Kaç gerçek var? Gördüğümüz, bir de görmediğimiz. Her gördüğünü 'tek' gerçek sanma mı demek ister. Valéry'nin *'Defterler'*i en önemli yapıtıdır derler. Gide, *"Benim Güncem onun - Defterler'i yanında nedir ki,"* demişti. *"İnsan gitmeyi düşünür, geri dönmeyi pek az."* Ya şu sözü: *"Bütünüyle bitirilmemiş bir şey henüz var olmamıştır. Bitirilmemiş bir şey başlanmamış olan şeyden daha geridedir."* Ama en çok şunu sevdim: *"Dehasız bir yetenek pek önemsiz bir şeydir. Ama yeteneksiz bir deha hiçbir şey değildir."*

17 Eylül Çarşamba / YAZI YAZMAK!

Yazı yazmak güçleşti, ama yazı yayınlamak daha da güç. Birtakım politikacıların adını anmak olanaksız. Şimdilik bu gibi konularda susmak, belki en iyisi. Ya tam yazabilmeli düşünceleri ya hiç yazmamalı. Yarım düşünce diye bir şey olur mu? Yazıyorum, koymuyorlar. Şurasını çıkar, burasını düzelt! En iyisi vazgeçmek o yazıdan. Pencere önünde yine Valéry'den yaptığım çevirileri okuyorum, işte bir özdeyiş: *"Kimsin sen? Ben olabildiğim kişiyim."* Ama kim biliyor 'olabildiği kişi'nin kim olduğunu? Bu da ayrı bir soru!.. Kişi yaşlanır, ölür gider de 'hiçbir şey' olamaz? Böyle bir şeyi aklına bile getirmez!

1981

1 Ocak Perşembe / BEKLEDİĞİMİZ...

'Bir Yalnızlıkta' öyküsünü, o yalnızlıktan çıkmış bir insan olarak yeniden okudum. Yalnız kişi, yalnız olmayana ne kadar gülünç geliyor! Kendin bile olsan! Kişi kendini tanıyamıyor zaten. Bu 'yalnız' ben miyim? diye soruyor. Oysa bendim o! O öyküyü yazarken yalnızdım bu odada. Geceydi, sabahtı, öğleydi, akşamüstüydü. Zaman dışındaydım. Nasıl, ne zaman yazıp bitirdim? Bir taksinin gidişi vardı kafamda, o kadar.

Yeni bir yılın ilk günü. Bir ayrım var mı sanki öteki günlerden? Ne mi getirecek bize 1981? Öncekilerin getirdiğini! Zamana egemen olmak gerek. Oysa biz zamana kendimizi bırakmışız. Hep bekliyoruz. Neyi beklediğimizi bile bilmeden! Godot'yu bekleyenler gibi.

4 Ocak Pazar / BEYİTLERDE

"Şebi yeldayı müneccimle muvakkit ne bilir
Müptelayı gama sor kim geceler kaç saat"

Bir kâğıda yazmış, sokuşturmuşum defterin içine. Haşim Nezihi Okay hoca, gazeteye geldikçe eski, unutulmuş, ama hepsi güncel beyitler okur bize. Canlı bir antolojidir o. Kimi zaman kâğıtlara yazarım hemen. İşte Nabi'den bir beyit daha: *"Derya taaffün eder oldukça aremide"*. Yani hareketsiz bir deniz bile kokar, diyor şair. Gel de dalma düşüncelere. Benzerlikler kurma, güncel anlamlar çıkarma şu beyitten!

6 Ocak Salı / NİYE YAZARIZ

Nezleyim. Eski 'Le Monde'ların kitap eklerini karıştırıyorum. Yves Berger ne demiş: "İki şey var benim için benimsenmesi, katlanması olanaksız: Biri, çocukların açlıktan ölüp gittiğini bilmek. Öteki de bir yazara 'sen yazmayı bırak' diye öğüt vermeye kalkmak." İki apayrı şey, ama ikisi de doğru... Philippe Comtesse, adını ilk kez duyduğum bir genç yazar da şöyle diyor: "Niçin yazdığımı anlamak için yazıyorum. Böyle bir sorunun yanıtı yoktur. Daha açık görmeye çalışıyorum. Başka gözüm olmadığı için dili kullanıyorum. Kendim için yazıyorum."

8 Ocak Perşembe / TÜKENEN KİTAP

Kendim için yazıyorum! 1950'lerde 'Yenilik' dergisinde çıkan yazımın adı: 'Kendi İçin Yazmak'tı. Epey patırtı kopardı. Ne demekmiş 'kendi için yazmak'? Halk için, yığın için, toplum için yazılırmış! En umulmadık kişiler karşıma geçtiler. Başta Fethi Naci... 'İnsan Tükenmez' de bu konuda yazıları vardır, ama nerede 'İnsan Tükenmez'?

Yıllardır yürürlükten kaldırdı onu Naci. Oysa ilginç bir kitaptı, yeniden basılmalı. Yazarlar hep aynı noktada kazık kakmaz ki, değişirler, yenileşirler. Bunda yanlış, çirkin bir şey yok. Önemli olan olumluya doğru değişmek, yani gelişmek... Comtesse'in sözlerini okurken geçmiş günlere dalıp gittim.

17 Ocak Cumartesi / BİR AÇIK OTURUM

Türk Dil Kurumu'nda açık oturum. Salon çok, ama çok kalabalık. Bilim adamları dil konusunda söyleşiler yaptılar. Hepsi ilginçti. Dil devrimi, Dil Kurumu ve güncel bir konu, Dil Akademisi! Akşamüstü biz yazarlar geçtik baş-

köşeye. Yücel, Cumalı, Külebi. Şöyle dedim: "Bir sözcük yazına kazandırılırsa, şiire, romana, öyküye, oyuna girerse yaşar, bir yaşam kazanır. Biz bunu elimizden geldiğince yaptık, yapmaya da çalışıyoruz. Bizden sonra gelen kuşaklar bunu çok iyi yaptılar ve yapıyorlar. Görüyorsunuz onlar yüzde yüze yakın Türkçeyle yazıyorlar. Bir konu daha var, bu dil işini bir siyasal konu haline getirmeye uğraşıyorlar. Gerçekte bu, hiç de güncel anlamda siyasa konusu değildir. Bugün bir gazetede gördüm, neredeyse Türk Dil Kurumu'nu bütün kötü işlerden sorumlu tutacaklar! Bunlar gülünç suçlamalardır." Sonra da dil devriminin toplumda nasıl köklü biçimde yerleştiğini şu örnekle belirttim: "Önceki gün Sayın Kenan Evren Konya gezisinde bir kız lisesine girmiş, gezmiş. Orada bakmış Atatürk'ün 'Hayatta en hakiki mürşit ilimdir' özdeyişi yazılı. Bir kız öğrenciye sormuş, 'Ne demek bu mürşit?' Öğrenci bilememiş. Bilemeyince Paşa dönmüş müdüre demiş ki, 'Çerçeve içerisine Türkçesini de yazın.'"

Necati Cumalı'nın konuşması ilginçti, şöyle dedi bir yerde: "Bir Kurtuluş Savaşı kahramanı geliyor, ülkenin bağımsızlığını temel ilke alıyor. Sömürgeciliğe, kapitalizme karşı savaş veriyor ve kazanıyor bunu, uzlaştırmacılığa karşı çıkarak kazanıyor. Böyle bir savaşın sonunda, böylesine yüz akıyla kazanılmış savaşın sonunda ödün vererek 1910'ların dilde geçerli görüşlerine geri dönmemizin olanağı var mıdır?"

Tahsin Yücel'in de şu sözleri anlamlıydı: "Anlayamadıkları yalnızca dil değil, bugünkü ulusal Türk ekinidir" Doğru, Mütareke döneminden artakalmış birtakım kişiler, çevreler, 1981'de, Atatürk'ün 100. doğum yılında yeniden Türk toplumunu yüz yıl önceki düzeyine, geriliğine, bataklığına sürüklemek çabasındadırlar. Üstelik 'milliyetçi' görünerek!.. Nasıl bir 'milliyetçilik' bu? TDK'nın toplantısına katılan, çoğu ayakta hatta dış salonlarda birikerek konuşmaları izleyen, alkışlayan binlerce aydının varlı-

ğı, gericilere en güzel yanıttır.

20 Ocak Salı / ÖYKÜCÜK

'Hey Vapurlar Trenler' Yazko Yayınlarında çıktı. Küçük bir kitap. İçindeki öykücükler kısa kısa. Pek çoğu gazetede yayınlanan gündelik yazılar. Bunlar 'öykü' mü, değil mi? Nedir 'öykü'? Sait Faik'in de kısacık yazıları vardır, hepsi öykü sayılır. Bir anlatı değil midir öykü? Bir olayı, bir anlık yaşamı, bir kişiyi, bir bakışı, duyuşu, anımsamayı, gözlemi başkalarına ulaştırma... Gündelik yazılarında 'öykü'leme yöntemini kullanıyorum ben de. Bu, kendiliğinden oluyor, zorlama değil. Başlıyorum bir izlenimi, bir duygulanmayı, bir gözlemi anlatmaya; öykü çıkıveriyor ortaya. Hem bu kısacık öyküler, benim deyimimle 'öykücük'ler, pek çok uzun 'hikâye'lerden çok daha anlamlı, bence daha da etkileyici...

28 Ocak Çarşamba / DERS VERMEK DERS ALMAK

Attilâ İlhan'ın eski yazılarını toplayan kitabını okudum: 'Gerçekçilik Savaşı'. 'Oktay Akbal'a Dersler'!.. 1950'lerin yazılarından biri! Attilâ, ne çok sever ona buna 'ders' vermeyi! Bunca dersten söz eden kişinin nasıl olup da öğretmen ya da öğretim üyesi olmadığına şaşmalı! Herkese ders verir o, okurlarına, dostlarına, yazarlara, şairlere! Bana da vermiş işte! Ben kimseye ders vermeye kalkışmadım, okuduğum kitaplardan, yazılardan birşeyler öğrendim hep. Ama Attilâ'nın verdiğini sandığı dersler ne bana, ne de başkalarına, hatta ne de kendisine yararlı olmuştur. Nedeni de yazdıkları arasında çelişkiler vardır da ondan... Şiirlerinde, romanlarında, alabildiğine duygulu, daha doğrusu duygusal, bol gözyaşlı, ağlatıcı, heyecanlandırıcı, coşturucudur; oysa eleştirilerinde tam tersini savu-

nur, bireyselliği kötüler, ama kendisi bireyselliğin en ağdalısının içinde çırpınır durur! Kendi derslerinden kendisi yararlanabilseydi bari!

Geçmiş yıllara döndürdü beni. Eksik olmasın, 'notlar' bölümünde şu sözlerle de övmüş: "Önce hakkını teslim, edeyim: Öncüler arasında Oktay Akbal bana ağabeyce yakınlık gösteren nadir birkaç kişiden biridir. Sinema merakımızdan mıdır, onun yumuşak tabiatından mıdır nedir, daha Elit Pastanesinde bu 'küçük burjuva' sanatçı grupla ilk tanıştığım günden itibaren aramızda bir yakınlık doğdu. Yıllarca sürdü. O günü hâlâ hatırlarım, Fazıl Hüsnü, Salâh Birsel, Naim Tirali, Lütfi Özkök vardı. Bir ara Suavi Koçer geldi. Necatigil ve Fahir Onger uğradılar." 'Küçük burjuva' sanatçılara bakın siz: Bir de 'proleter sanatçı' Attilâ İlhan'a! Sahi, Attilâ İlhan yaşam boyu hangi işlerle uğraştı, şiir yazmak, yazı yazmak, bir de kısa bir süre İzmir'de gazetecilik yapmak, Ankara'da bir yayınevinde danışmanlık etmek dışında?.. Ben onu bizim kuşağın en 'avare' sanatçısı olarak anımsarım. Hiçbir zaman para kazanmak için belirli bir 'iş'te çalıştığını duymadım. 'Burjuva'lar dediği kişiler, Fahir Onger'den Necatigil'e, Birsel'e, Fazıl Hüsnü'ye, bana kadar hepimiz en genç yaşlarımızdan başlayarak yaşamamızı çalışarak geçirmek gerçeğiyle baş başa kalmışızdır. Onger bankacılık, eczacılık; Birsel öğretmenlik, banka müfettişliği, iş müfettişliği; Necatigil yaşamı boyunca öğretmenlik; Dağlarca subaylık, iş müfettişliği, kitapçılık gibi işlerle yaşamlarını kazandılar. Bir yandan da yazınsal çalışmalarını sürdürdüler. Ben de yirmi yaşından bu yana çalışıp durdum. İçimizde, doğrusu ya, bir Attilâ İlhan'dı vali oğlu olarak, avare küçük burjuva şairi yaşamı süren!.. Hem de Paris'lerde bilmem nerelerde!.. 'Gerçekçilik Savaşı'ndaki yazılarda, notlarda belirtmediği 'gerçek', bu.

1 Şubat Pazar, Ankara / SON ŞİİRİ

Özdemir Asaf'ın hastanede yazdığı son şiiri. Otel odasında bir gazete yaprağında karşıma çıktı. *"Hastanede –veya– hapishanede –hayatını yazma– Sonunda bir merak eden –çıkar– Hastanede her gece insan –birkaç yaşam yitirebilir– ya da yaşayabilir– Hapishanede ise her sabah."* Sonunda ölüm geldi buldu Özdemir'i... Binlerce anı var çırpışıp duran. Gözümün önüne, hep bir içki masası geliyor, elinde bardak Özdemir. Hep esprilerle konuşması... 'R'leri ezip büzmesi... Bir de, ilk karşılaşmamız. Ahmet İhsan Tokgöz'ün cenazesi dolayısıyla Liman Müdürlüğünden motor istemeye gidişimizde oracıkta karşımıza çıkan genç adam: Özdemir Arun. Birlikte Servetifünun'a gelmemiz. O 1943'ün kış gününden bu yana sürüp giden dostluğumuz.

Akşam, Oda Tiyatrosunda Sabahattin Kudret'in 'Bay Hiç'le 'Sonsuzluk Kitabevi'ni seyrettik Bedia Akarsu, Necdet Uğur, Sabahattin'le birlikte. Benim ikinci görüşüm... Sabahattin'in şiirleri de böyledir, bir kez okunup geçilmez. Her yeni okumada bir başka yönünü bulur çıkarırsınız. Ne diyor, tüm yazınsal yapıtları satın alıp dostlarına, sevdiklerine, herkese sunuşlarla postalamak isteyen kişi: "Ah bu yazarlar, bu filozoflar bayan. İnsanın ağzından söyleyeceği lâfı kapıveren gevezelere ne kadar benziyorlar, bilseniz. Tam ben bir şey söyleyecek gibi oluyorum, bir de bakıyorum ki hemen söyleyiveriyor onlardan biri. Ya da çoktan, söylemiş."

15 Şubat Pazar / GİTMELER GELMELER

Ayla sabah erkenden Manisa'ya gitti. Elektrikler kesik. Yine yalnızlık içinde... Neyse ki sürekli yazmak var. Masa başında geçirilen saatler. Biraz dolaşmaya çıktım sonra.

Bu gitmeler gelmeler. Beklemeler. Buluşmalar. Bir yenilik duygusu veriyor. Bir canlılık. Tekdüzeliktir kişiyi bunaltan. Ben hiçbir zaman tekdüze yaşamak istemedim. Hep yeni şeyler aradım. Bulsam da bulmasam da aradım. Sanat tekdüze değildir. Bir sürekli arayıştır. Sevmek de öyle... Pazar günleri yollar boş. Bir açık meyveci buldum. Bir kilo elma, portakal. Sonra ev. Masa. Daktilo. Gündelik konular.

17 Şubat Salı / İMZA GÜNÜ

Akademi Kitabevinde imza günü. Hadi bey önceden imzalanacak kitapları masaya yığar. Yine öyle. Kimlerdir bu önceden kitapları sipariş edenler? Yüzünü görmeden kitaplar imzaladığımız bu kişiler açıp okurlar mı bunca kitabı? Bilirler mi her kitap yaprağının yaşantımızın bir parçası olduğunu? Belki de güzel evlerinin, güzel odalarının, güzel kitaplıklarına dizecekler yan yana... Bir genç tanımıştım 1940'larda, iyice zengin bir ailenin oğlu, kitaplarını ciltletir, kitaplığına –o güzel, pahalı kitaplığına– yerleştirirdi. Kimse elini süremezdi onlara. Öylece dururdu o kitaplar! Okumak için, ikinci bir kitap alırdı, onları okur, ona buna verir ya da kaldırıp atardı. O güzel ciltli kitaplar öylece dururdu, süs gibi! Ne oldu sonra? O arkadaşın öldüğünü duydum, kitapları kimlerin elinde kaldı?

24 Şubat Salı / RENÉ CHAR'DAN

René Char'ı okuyorum. Bir de uzunçaları var, dinliyorum. Şiir olduğu nasıl da belli oluyor okurken. Lütfi Özkök'ün resimleriyle dolu bir Amerikan dergisini karıştırdım. Özkök, Char'ın yakın dostudur, arada bir Sorge'daki evine gider, kalır, filmler, resimler çeker. Bu dergide Char'ın şiirleri var, dizeleri, sözleri... İşte ikisi:

"Siyaset çiçek açan bir ısırganotu. Zorlama bir kötü yüreklilik."

Beni çok düşündüren sözü de şu: "Kleist, canına kıymadan önce şöyle demiş: "Kant'ı çok okudum, mutlak doğrunun varlığını yadsır o. Eh, madem ki mutlak doğru diye bir şey yok, işi kısa kesmek gerekir."

10 Mart Salı / BULGARİSTAN GÜNLERİ

Bilginer'in Mercedes'iyle Bulgaristan'a... Hava çok güzel. Arad önde oturuyor. Küçükçekmece'de portakallar alıyoruz. Bir trafik görevlisi durdurdu, dakikalarca inceledi evrakları, anlayamadı bır türlü! Edirne, Kapıkule. Bir küçük kahvede duraklama. Saat altıda Sofya, Nevevropa Oteli. Gece Gazeteciler Derneğinde yemekte. İstanbullu Nikolayev. Babası Bulgar Hastanesi Başhekimiymiş. Saint Benoit'da okumuş. Kırk yıllık dostlar gibi. Kırmızı şaraplar. Bir, iki, üç şişe. Gece karmakarışık düşler.

11 Mart Çarşamba

Sofya sokakları. Tertemiz bir kent. Vitoşa'ya çıktık. Sofya ayaklarımızın altında. Her yanda kar var. Ama çamurlaşmış kar. Arad hep yakınıyor *"Ne var burada?"* diye! Ona kalsa bir içki masasında oturmalı, yemeli içmeli! Sonra kentte dolaşma... Nevski Kilisesi, Sanat Galerisi. Gece Yıldırım Keskin'le elçilikte. Yıldırım'la eski günleri anış. Romanlar, oyunlar yazardı. Hele İsviçre'deki öğrenim günlerini anlatan romanı ne güzeldi! Gençlik gelip geçer... İnsan içteki gençliği korumalı! Yıldırım, Büyükelçi gibi değil, bir yazar, bir eski arkadaş... Gece otele kadar getirdi. Silâh kaçakçılarından söz ettik. Eskiden Vitoşa Oteli onların merkeziymiş, şimdi bizim kaldığımız otel! İnsana ürpertiler geliyor...

12 Mart Perşembe

Sabah yine sokaklarda. Büyük mağazalar. Nikolayev'le İbrahim Tatarlı'ya... Arad'la sinemaya gittik. 'Boyana Ustası' Besilavya rolünde Velkova'yı çok beğendim. Anlamlı bir yüz. Ünlü bir kilisenin içindeki resimler nasıl yapılmış. Güzel bir filmdi. Sofya'da yabancılık duymuyor İstanbullu... İnsanlar her yerde aynı... Otelin holünde karanlık yüzlü insanlara rastlıyoruz. Kürklü bayanlar. Gruplar halinde toplaşıp birşeyler konuşan Türkler. Bunlar mı o kaçakçılar?

13 Mart Cuma

Gece Çağdaş Fürstin operetinde. Eski bir tiyatro. Atatürk askeri ateşe iken ilk kez operaları burada izlemiş. Bizim için ayrı bir önemi var. Babam da ilk dünya savaşında Sofya'da askeri hukuk danışmanı imiş. Mustafa Kemal'i oradan tanıyordu. Bir yandan güzel müzik, bir yandan bütün bu eski anılar aldı götürdü beni uzaklara. Tıklım tıklımdı salon. Ne var ki yağmurda sırılsıklam olduk. Yıkanmış gibiyim. Hasta olmasam bari!

14 Mart Cumartesi

Otelden hiç çıkmadım. Öğleyin yemeğe indim. Nezle, ateş... Olan oldu! Nedense her yolculukta başıma geliyor. Kent dışında bır yerleşim bölgesine gidiyoruz... Fahri'nin katı... Kaç yıl oldu görmeyeli! Kişi duygulanmaz da ne yapar. Ziya'nın eşi de geldi. O da yılın gerisinde kalan bir arkadaş. Eski günleri diriltmek zor. Fahri'nin oğlu Oktay askerden geldi, izinli. Hemen giyinip fırladı. Biz içki sofrasında dertleşiyoruz. Sorunlar, acılar, eski günler. Bir yandan

da ilaçlar alıyorum. Televizyonda Bogart'ın eski bir filmi. Sofya'daki son gecemiz böyle geçiyor.

15 Mart Pazar

Sabah erkenden yola. Hava güzel. Hastayım iyice... Arkada yarı yarıya uzandım. Viski içerek kendimi iyileştirmeye çalışıyorum. Kapıkule'de İhsan karşıladı. Edirne... Bir haftadır uzak kaldığımız rakı. Ama nezle, ateş aman vermiyor. Saat 19'da İstanbul ev. Telefonlar. Yatmalı. Birkaç gün dinlenmeli...

17 Mart Salı / YAZI, ACI ÇEKME YERİDİR

Ateş 39 oldu. Gece telefon. Uykum kaçtı, kalkıp kitapları, dergileri karıştırdım. Ateş yükselince kişi değişiyor, ya daha iyi, daha derin görüyor yaşamı ya da kendinden geçiyor. Ben de hep ilki olur. Belleğimde bir derinleşme, bir açılma... Neler anımsanmaz ki! Okumak, kendini unutmak yoludur. Helene Bleskine'in bir sözünü defterime yazmışım: *"Yazı bir acı çekme yeridir. Bir savunmadır. Karışıklığa karşı, gerçeğin açıklığına karşı yazıyorum ben. Yazmak benim için bir başkaldırma eylemi."*

28 Mart Cumartesi / ÖYKÜLER YAZMALI

Sıkıntı sıkıntı. *"Yalnızlık yasak"* der misin? Al sana yalnızlık! Eski defterlerde yazılmasını bekleyen öykülerin adları, konuları: Küçük Seviler, Güvercin Öpüşü, Saklambaç, Üç Masa, Beyaz Kanarya, Çınçınlı Hamam... Otursam masa başına hepsini yazabilirim. Eski yıllarda yazsaydım bambaşka şeyler olacaklardı...

2 Nisan Perşembe / FAŞİST SANATÇI OLUR MU?

'Masumlar' filmi. D'Anunzio'nun romanı... Visconti nasıl da o 1900'ler İtalyan soylular çevresini ayrıntılarla vermeyi başarmış! Eşyalar, dekorlar, giysiler, töreler... Ama acılar, hep aynı. Kişisel çıkmazlarda dolaşan insanoğlu geçmişte de, bugünde de değişmiyor. D'Anunzio İtalyan Faşizminin kurucularından... Aşkları, serüvenleri, çılgınca girişimleriyle ünlü bir kişi. Bir sanatçı, bir yazar nasıl faşist olur? Bunu çözmek olanaksız. İnsan sevgisiyle yazılır şiirler, romanlar. Sanat, sevginin ürünüdür.

4 Nisan Cumartesi / HAVAALANINDA...

Yeşilköy havaalanında saatler. Trabzon'dan uçak bugün kalktı mı kalkmadı mı? Bunu anlayamadık! Kimi der ki evet, kimi der ki hayır! İlginç yerlerdir havaalanları! Tren istasyonları, vapur iskeleleri. Öykü avcılığı yerleri... Apollinaire'in şiirindeki gibi *"Trenlerde garlarda - Rastlanır garip insanlara"*... Bekleşenler, bekleyip bekleyip gidenler ya yolcumuz gelirse diye direnenler! Gece yalnız döndüm.

8 Nisan Çarşamba / KENTER VELİ!

Müşfik Kenter, Orhan Veli olabilir mi? Ya da başka biri Müşfik Kenter? Olamaz... Her sanatçı 'kendisi'dir. Kişilik değiştirme sayılır mı oyunculuk? Belki tiyatro yapıtında böyle bir şey olabilir. Ama Orhan Veli'nin şiirlerini okurken onu yaşatmak olanaksız. Orhan Veli olmak olanaksız. Müşfik Kenter'in 'Bir Garip Orhan Veli'sini severek seyrettim. Duygulanarak, eski anıları canlandırarak... Güzel bir deneme. Orhan Veli'nin şiirleri güncelliğini, ta-

zeliğini yitirmemiş, zamanla daha da gençleşmiş, anlam kazanmış sanki... Orhan Veli'nin şiirleri 'şiir gibi' okunmaz. Şiir gibi okuma, derken şairane okumayı anlatmak isterim. Müşfik, konuşur gibi, yaşar gibi söylüyor dizeleri. Kimilerinde iyi oluyor, kimilerinde de şiir gündelik bir konuşma sınırına iniyor. Ne olursa olsun şairleri yığınlara sevdiren bir tür bu... Orhan Veli, Cahit Sıtkı, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Ziya Osman, Behçet Necatigil için de böyle oyunlar düzenlemeli...

21 Nisan Salı / GÜNLER GİDİYOR

Ömürden günler gidiyor. Dün yaş günümdü. Sabah erkenden otobüs terminali. Bir uğurlama. Anadolu'ya kalkan otobüsler, yolcular, ayrılıklar. Bin kez buluşsan da bir ayrılık yetiyor hepsini unutturmaya.

5 Mayıs Salı / ÖDÜL TOPLANTISI

Sait Faik seçici kurulu. Saat 14'te toplandık. Tartışmalar. Kimse kazanamadı, yani dört oyu toplayamadı. Ben epey uğraştım, ama olmadı. Ne yapalım bir kez de ödül verilmesin. Bugüne dek hiç aksamamıştı... Gece Anday, Sirmen'le birlikte. İçkili masaların tadı başka. Hele sevilen dostlar da masa başındaysa...

7 Mayıs Perşembe / İZMİR'DE

İzmir'de. Sergi Kitabevinde imza günü. Tahsin Yücel'le birlikte... İlan yanlış çıkmış, yarın olacakmış! Yine de gelenler epey oldu. Yarın da gelmek gerekecek. Gece Karaören, Külebi, Cücenoğlu, Feyzioğlu birlikte. Tekirdağ Valisi Nüzhet Erman da var. Birkaç yıl önceki tartışmalarımız geldi aklıma. Muhallebi çocuğu diye yazmıştı '*Hisar*'da ben de "peki siz ne çocuğusunuz?" diye sormuş-

tum. Sanki ille de bir şey'in çocuğu olmak gerekirmiş! İzmir Sanatçılar Derneğinin şiir seçici kurulu yarın toplanacak.

8 Mayıs Cuma / KORDON'DA RAKI İÇMEK

En güzel şiir Ali Yüce'nin... İlk turda 87 oy aldı, yüzde oranı 8.7... Birinci oldu önce. Ama geceki toplantıda bir oylama daha! Gereksiz, nedensiz! Birinci yok, ikinci ödülü verelim dediler. Bir şiire elli bin lira kim almışmış! Ne olur daha fazla alsa! Kültür Merkezindeki oylamadan hoşnut kalmadım. Cücenoğlu'yla erkenden çıktık. İzmir Palas'ın kaldırımlarında bir masa. Bir şişe rakı. Geceyarısı oluyor. Üç sarhoş yaklaştı. "Biz de oturabilir miyiz?" diyorlar. Ne konuşacağız? "Hayır", diyor İbrahim. Sarhoşlardan biri, "Size bir kadeh de biz ikram edelim", diye sırnaşıyor. Olay mı çıkacak? "Bak, biz beyefendiyle bir konuyu görüşüyoruz", diyorum. Neyse uzaktan askerler geçiyor, sarhoşlar çekip gidiyorlar. Şöyle huzurlu bir yarım saat geçiremiyorsun? Kordonboyundaki gecemizin tadını bozdular, önce şiir jürisindeki değişiklik, sonra bu sarhoşlar...

22 Mayıs Cuma / BU DENLİ BENCİLLİK!

Tarabya Otelinde Atatürk Semineri. Sonra Ayazma'da içkili bir masa. Bir arkadaşın tutumu tartışılıyor. Sanki herkes onunla uğraşıyormuş; öyle sanıyor. Sanmak hoşuna gidiyor. Orada burada söyledikleri! Hem yanlış işler yapacak, hem de başkalarına kızacak! Aklım almıyor bunu. Bu denli 'ben'cilliği!.. Başka niyetler, başka hesaplar varsa, bilemem. Dönemler vardır, kişiyi yönlendirir, bize de onun yeni kişiliğini öğretir!

27 Mayıs Çarşamba / SEMİNER YÖNETİCİLİĞİ

İstanbul Gazeteciler Sendikasının Atatürk Semineri. Emre Kongar ve Toktamış Ateş'le... Kalabalık bir topluluk. Benim ikinci yöneticiliğim. Kalabalık önünde konuşmayı hiç sevmiyorum. Kongar'la tatlı tatlı söyleşiyoruz. Büyükbabam için "İttihatçı valilerdendi," gibi bir söz söyleyince yanlış olduğunu belirttim, "ne İttihatçıydı, ne de başka partili, yalnızca valiydi, ille de bir partiden olması gerekmez bir valinin, dedim. *"Dün de böyle yansız valiler vardı, bugün de elbette vardır"*, dedim. Ön sırada İstanbul Valisi Ayaz oturuyor, göz göze gelip gülümsedik. En sonda da baktım uzadıkça uzuyor, "Artık işi tadında bırakalım, ben bir oturum hatırlıyorum, benim idare ettiğim oturumlar sayılıdır. Bir kere Safranbolu'da bir yöneticilik yaptım, saat 9'da başladık, akşam 19'da zor bitirdik, bu semineri kısa bitirişimizi başarı sayıyorum", dedim.

28 Mayıs Perşembe / ILICAK'IN 'ATATÜRKÇÜLÜĞÜ'

Atatürk Semineri. Ilıcak'ın dinleyicilere 'kavga'ya dönüşen tartışması... Yüzlerce kişiyle çekişiyor açık açık! Hepsine yanıt yetiştiriyor! "Biz Atatürkçüyüz, her 10 Kasımda Atatürk posteri veriyoruz", dedi, maşallah! Sonra cemiyetin lokalinde kokteyl... Politikacı eskileri, yazarlar, gazeteciler... Gece trenle eve, hava soğuk. Kapının önündeki kaldırımı görmedim, tepetaklak yuvarlandım. Kendimi eve zor attım. Dudağım şişti, kanadı. Birkaç gün çıkmamalı, gören dayak yemiş sanacak!..

5 Haziran Cuma / 'AŞKSIZ İNSANLAR'

Yayınlanmamış bir yazı. Neredeyse otuz yıl geçmiş. Cengiz İlhan'ın bir kitabım için yazdığı yazı... 'Aşksız İnsanlara Dair.' Bir yere verememiş, saklamışım eski defter-

lerin içinde. Cengiz, Attilâ'nın kardeşi. İzmir'de ünlü bir avukat, bir ara Baro Başkanlığı da yapmıştı... *"Ben İstanbullu değilim"*, diye başlamış. "O. Akbal'ı okurken kendimi herhangi bir görümün, herhangi bir saatinde zannettim, çünkü İstanbul'da değilse bile ben de bir şehirde yaşadım, o şehrin karşı semtinin sokaklarında koştum, âşık oldum, insanlar için üzüldüm, ağladım", demiş. Haydi size bir parçayı daha sunayım: *"Önce Ekmekler Bozuldu'yu okuyalı çok olmadı. İnkılaptan sonra yetişen şehir neslinin hislerine nasıl yabancı kalabilirdim. En başta kendim onlardan biri değil miydim? Şu kadar senelik hislerimin santimantalizmimin O. Akbal'dan farklı olması için sebep yok. Aksine çok sebepler var: Aynı şartlar, aynı muhit, aynı filmler, aynı romanlar, aynı şiirler. 'Aşksız İnsanlar'da hikâyeci ile mekânımız da birleşiyor. Artık sevgilimi uzaktaki sahil kasabasında değil de aynı şehirde aynı caddede arıyor, onun Oktay Akbal'la beraber aynı sokaklardan geçebileceğini tahayyül ediyorum."*

Zaman silindir gibi ezerek geçiyor! Cengiz İlhan güzel öyküler de yayınlamıştı İzmir dergilerinde... Attilâ'nın kardeşi olduğu için mi vazgeçti yazmaktan? Kimbilir belki otuz yıldır yazmaktadır. Bir gün çıkarır ortaya yazdıklarını. Ağabeysini de yaya bırakır... Bilinir mi hiç!

7 Haziran Pazar / KAPININ DIŞINDA

Olan oldu. Apartmanın kapısı kapanıverdi üstüme!.. Bir kedi doğurmuş sahanlıkta. Süt vereyim, dedim, bir ileri adım, derken küttt!.. Balkon açıktı, rüzgâr da sert... Dairenin önünde kalakaldım. Anahtarlar içeride! Tam Şarlo filmlerine göre bir durum. Ne yapmalı? Bir süre kediye ve yavrularına baktım. Kapı da kırılacak gibi değil, madenden yapılmış, o şiddet olayları günlerindeki korkuyla... Pencereden içeri girmek olanaksız. Bunca kat var altta,

kim o yürekliliği gösterir. Bir de baktım, Turgut Kazan gelmiş. Ne yapacağız? Yan daireden itfaiyeye telefon, Bilgi-ner'e telefon, karakolla konuşma... Hiç çare yok! Sırtımda bir eski pantolon, hepsi bu! Turgut 'bize gidelim, gece kal, yarın bir çilingir buluruz,' dedi. Yan apartmanın kapıcısı geldi, büyük cambazlıklarla mutfak penceresine atladı aralıktan, camı kırdı girdi, kapıyı açtı. Ohhh, televizyonda şarkılar açıktı, havagazında birşeyler kaynıyor... İşte gündelik yaşamda bir küçük serüven. Bir rüzgârın oyunu. Bir anne kedinin başrolü oynadığı bir güldürü filmi.

9 Haziran Salı / ÜÇ AY MAHKÛMLUK!

3 ay hapis cezası! Birdenbire karşıma çıktı küçük bir kâğıt olarak! Ne duruşma var, ne de önceden bir uyarı! Şimdi âdet böyleymiş! 'Çanakkale'de Bir Vali Var' adlı yazımda 7. sayılı bildiriye uymamışım. Savcılığa gidip ifade vermiştim, iş bitti, çözümlendi sanıyordum. Derken dosya üzerinde inceleme yapan yargıç karara varmış, üç ay hapis!.. Neyse ki, bunu para cezasına çevirmiş... Apaydın'la görüştüm, itiraz edeceğiz. Yol olmasın. Davanın görülme yeri Toplu Basın Mahkemesi olmalı. Ya yine hapis cezası verirler de para cezasına çevirmezlerse! Olur olur. Göze aldım.

Bunca yıllık gazetecilik, gazete yazarlığı yaşantımı düşündüm. Yine de en az savcılıklara, mahkemelere çağrılan yazar benim. Öteki arkadaşlar, Çetin'ler, İlhan'lar, İlhami'ler yüzlerce davayla uğraşıp durdular yıllardır. Niye onların o kadar çok benim o kadar az! Suç bende olmalı, eğer suçsa! Bir kez, bir savcı, sizin yazılarınızdan kimi zaman istek üzerine suç unsuru arıyoruz, ama bulamıyoruz demişti. Ne dersen de, kaypaklık, korkak bir yazış biçimi edebiyat sanatından yararlanma, sorunları başka türlü ele alma... Kimbilir neden? Ama övünülecek bir şey mi, değil mi, bilmem.

18 Haziran Perşembe / TRABZON'DA

Bir hafta süren bir Doğu Karadeniz gezisinin sonu. Rahmi Kumaş bizi Trabzon'da gezdiriyor. Yıllar önce bir daha gelmiştim. Ufukta koca bir kızıl güneş, battı batacak. Tanıdıklar geliyor. Dostlar. Acılar çekenler, ezilenler, yakınanlar. Öğleden sonra Karadeniz Teknik Üniversitesinde. Bir bilim yuvası, gerçek aydınlar. Saat üçte uçak kalkıyor. Beşte İstanbul, ev. Her günkü yaşam. Doğu Karadeniz. Sarp, Hopa bir düş gibi...

1 Temmuz Çarşamba / BİR KONSER

Regence'da akşam yemeği. Sarı votkalar. Baş başa bir masada. Uzun zamandır yapamadığımız bir şey bu. Eskiden zaman daha mı çoktu, neydi! Yaşam mı değişti? Sonra Sovyet Senfoni Orkestrasının Atatürk Kültür Merkezindeki konseri. Genç bir şef var. Gece eve dönüş. Gitmeler iyi de, dönmeler böyle sıkıntılı olmasa...

10 Temmuz Cuma / CENGİZ ÖLÜR MÜ?

İnanılır mı? Cengiz Tuncer'in cenazesindeyiz. Kadıköy'de Osmanağa Camisi. Herkes burada. Bir Cengiz yok! Sanki o da bir yerlerden çıkıp gelecek! Kişi kendi cenazesini izlese, ne olur? Belki de izler, ruhlar dünyasından bir anlığına inerek dostların yanına... Binlerce anı canlandı, canlanacak, susturuyorum. Ölmek, yok olmak mı? Nedir peki? Başka nedir? Yok oluyoruz, tek tek, sırayla... Arada bir anımsanır ölenler. Hep anımsansalar, yaşam diye bir şey kalır mı yaşayanlara... Böylesi daha iyi elbet.

19 Temmuz Pazar / KUMSALDA MALRAUX'YLA...

Ayvalık, Sarmısaklı'da... İyice sıcak. İçime işliyor sıcak. Kişi özlüyor sıcağı. Deniz de ılık. Kumlarsa yakıcı. Uzanıp sere serpe yatmak, yanında sevdiğin, elinde kitabın. Yemekler hazır, ister gez dolaş, ister Ayvalık'a in, ister uyu. Tembellik mi yaşam? Nasıl tembellik bu? Boyuna okuyorum. Malraux'nun 'Antimémoires'ı. Koca bir kitap. Her yanı ilginç. 'Karşı Anı' mı demeli? Ben bu tür anı yazılarıma 'Anı Değil' diyorum. Yaşam saydığımdan o anıları. Malraux, De Gaulle ile karşılaşmalarını şöyle anlatıyor: *"General De Gaulle'ün bu kadar uzun boylu olduğunu bile bilmiyorduk. 1943'e kadar uğruna savaştığımız kişinin ancak yüzünü tanıyorduk, o da paraşütle Fransa'ya atılan resimlerinden."* De Gaulle 'önce geçmişten söz edelim' demiş, Malraux da kendi özgeçmişini anlatmaya başlamış: *"Çok basit, sosyal adalet için savaşmaya atıldım, diyelim. Daha açıkçası, insanlara bir şans tanımak için... Romain Rolland'la birlikte Dünya Antifaşist Komitesinin başkanıydım. Reichstag yangınından sonra başlatılan Dimitrov davasını protesto etmek üzere Gide'le birlikte Hitler'i görmeye gittim, ama bizi kabul etmedi. Sonra İspanya savaşı çıktı, orada dövüştüm. Daha kurulmamış olan Uluslararası Tugay'da değildim. Ama biz bu tugayın kurulmasına olanak sağladık. Paris'e dönüşümde Albert Camus şu soruyu sordu: Bir gün Amerika ile Rusya arasında bir seçme yapmak zorunda kalacak mıyız? Ben, o seçimin Rusya ile Fransa arasında olacağını söyledim."*

22 Temmuz Çarşamba / KARŞISI MİDİLLİ

Toplu yaşamın iyi yanları var. Yemekler hazır. Gidiyorsun, tepsine istediklerini dolduruyorsun. İlk günler insanların gözü daha mı aç nedir, bir iki gün sonra herkes yiyeceği kadar alıyor. Herkes kendi dünyasında... Yunan te-

levizyonu. Bizimkinden daha canlı geliyor. Karşımızda Midilli. Geceleri ışıkları görünüyor, hatta geçip giden arabaların farları... Bir barış dünyası kurulmayacak mı? Atlasak bir motora da gitsek gezmeye, bir akşam kalsak! Niye olmasın? Neden bu düşmanlık, bu nefret, bu kin? Yalnız uluslar arasında da değil, aynı ulusun bireyleri de zaman zaman niye kuşku duyarlar birbirlerinden? İlkçağların insanlarından bir üstünlüğümüz var mı diye düşününce bir şey bulamıyorsunuz.

25 Temmuz Cumartesi / ÖREN'DE

Minibüsle Ören'e. Lale'de... Ekmekçi ile eşi de geldi. Birlikte Sunar'a gittik. Dostlar hep orada, Talip, Asım, Salâh, Tahsin, Ruhi Su, Turgut İnal, Hüsam, daha kimler! Yalnızım. Gece sineklerle savaş. Sıcak. Beklemeli mi, yoksa dönmeli mi? Birden karar verdim, dönmeli. Yazılara da başlamalı. Dünyadan uzak kalınca yazar, 'yasak bir yalnızlık' içinde bunalıyor.

30 Temmuz Perşembe / EKSİKLERİ NE?

Bir bayan yazar: *"Ne mevki, ne şöhret, ne de para ihtiyacı içindeyiz"*, diye yazmış! Doğruyu söylemiş... Ama niye bu kadar yırtıcı, bu kadar hırçın, bu kadar çırpınış içinde... Bir eksiği olmalı... En önemli 'şey' olmazsa, kişi böyle aranır durur, dört bir yana sataşır hep!..

8 Ağustos Cuma / ESKİ BİR MEKTUP

Sararmış bir mektup. Yaşar Nabi'den geliyor, 2 Nisan 1952. On dokuz yıl önceden:

"Kardeşim Oktay Bey, mektubunuzu aldığım sırada tesadüfen Sait Faik bizdeydi. N.M. hakkında fikrini sor-

dum. Bir hikâyesini beğenmiştim, ama sonra bir iki hikâyesini okudum hiç hoşuma gitmedi dedi. Orhan Hançerlioğlu da, Sabahattin Kudret de aynı fikirdeydiler. Şu halde hükmümde bir garabet bulunmadığını sanıyorum. Mamafih ben yalnız bir hikâyesini okudum, belki çıkanlar daha güzeldi, onlar hakkında umumi bir kanaat belirtemem. Yalnız Ziya'ya 'başkası lanse ettiği için onu tutmaz' demişsiniz benim için, bakın işte bu düşünceniz beni çok az tanıdığınızı gösterir, zerre kadar bu çeşit bir his altında kalmama imkân yoktur. Mesela sizi seve seve neşrettim, sizi ben lanse etmiş değildim, sizi nasıl inkâr edebilirim." Böyle sürüp gidiyor... N.M. sonraları ünlü bir öykücü oldu. Geçen yirmi yıl o genç öykücünün gerçek değerini gösterdi. O kadar ki Yaşar Nabi bile 'Öykü' antolojisine aldı onu... Ben ne yazmıştım acaba? Yaşar Nabi'yi niye üzmüştüm? İnsan mektuplarının kopyelerini saklamalı... Bana gönderilen mektuplardan değer verdiğim kişilerinkileri sakladım. Koca yığınlar oldu. Ne var ki şimdi hiçbiri yanımda değil. Necatigil'in, Yetkin'in, Baysal'ın, K. Harun'un, Özdemir Asaf'ın, Ziya Osman Saba'nın daha kimlerin kimlerin uzun mu uzun mektupları durur bir yerlerde, dolaplarda çekmecelerde... Mektuplar, ölü zamanları mı yansıtıyor yalnız? Bence, tam tersi, o satırlarda yaşayan birşeyler vardır, belki de yaşamın özü ta kendisi...

22 Ağustos Cumartesi / ÖZKÖK'LÜ ZAMAN

Özkök'ler geldi. Kumburgaz'a gidiyorlar. Geçerken uğradılar. Lütfi'yle buluşmak, konuşmak bir bayram sevinci verir bana. Neden böyle, bilmem. O bitip tükenmez coşkusundan, o gençlik havasından mı? Açtım, eski fotoğraflara baktım. İsveç'teki günlerimizi yansıtan resimler. İşte birinde, Aland Adasında bir pansiyon, bir bahçe, biralar, ızgarada pişen köfteler... Bir düş gibi geçen zaman.

Bir daha yaşanılamaz anlar. Tavlamızı da getirmiştik Aland'a... Bir yandan bira içip bir yandan tavla oynayarak eşlerimiz adada dolaşırken... Şiirler, anılar, dostluklar arasında... Başka bir resim: Ressam İhsan Aydın'ın Stockholm'deki evinde Nevzat Üstün'le tavla partisi, Özkök'ün heyecanlanması, yerinde duramaması... Resimlerde kalan anılar. Bir yıl yitip giden, gidecek olan insanlar, bizler...

31 Ağustos Pazartesi / NEREDE ESKİ TAVLALAR?

Yalnızız, Lütfi'yle ben. Gece bende konuk. Hemen rakı masası, mezeler, bir yanda da sevgili tavlamız... Geçmişe arada bir dönerek... Birileri gelsin mi? Hayır, yalnız olalım. Bunca zaman sonra... Bir daha ne zaman böyle bir fırsat ele geçer? Ama tavlanın da eski tadı yok! Lütfi coşkulu değil, ama ününü yitirmemek için yine kahkahalar atıyor, ama nerede eskileri? Yaşam omuzlarımıza bindikçe binmiş. Yarın Boğaz'a gitmeli... Açılmalı, açılmalı içinde yaşadığımız zaman parçasının uçsuz bucaksızlığına doğru...

4 Ekim Pazar / YATAK BİR DÜNYADIR

Bir haftadır hastayım. Ateş çok yükseldi. İlaçlar... Evden çıkamıyorum. Yazıları gelip alıyorlar. Ateşli ateşli yazmak... Buna da alıştım. Öykülerimin en iyilerini hasta yatağında yazmışımdır. *'Karanlık Benim Ülkemdir'*, *'Kapısı Çalınacak'* gibi... Hasta, kendini yeryüzüne daha yakın duyar. Yaşamı daha çok sever. Unuttuğu nice şeyi anımsar. Geçmişini ayrıntılarıyla yeniden kurar. Yatak ve hasta... Bir bütündür. Bir dünyadır o yatak. Ya da bir gemi... Gider gider! Kimi zaman geri dönmez; kimi zaman gözünüzü açarsınız güneşli bir yaşamın ortasındasınız. Jules Romains'in 'Knock'unda bir sözü var: *"Sağlık yalnızca bir*

sözcüktür, sözlüklerden çıkarılması gerekir; çünkü yaşamda yalnız hastalar vardır, ağır hafif hastalar."

8 Ekim Perşembe / 'KUMSALDA'

*'Kumsalda"*yı bitirdim. Kısa bir öykü. Daha çok yaşamın bir anı, bir kesiti... Son yıllarda uzun öykü yazamıyorum. Uzun dediysem beş altı sayfa... Hep bir iki sayfada bitirmek istiyorum. Kısa kesmek, kısa yazmak, sözü uzatmamak. Benim öykücülüğüm olayları, gözlemleri, sözcükleri ayıklama eğiliminde... Tembellik, yetersizlik diyecekler çıkabilir, olsun. Kişi, yazdığını okurlarına iletebilmeli, kısa-uzun birşeyler verebilmeli. Verdiği okurda uzun zaman yaşamalı.

21 Ekim Çarşamba / RUH DENEN 'ŞEY'

Ayazma'da. İlhan ve Turhan Selçuk. Arad, 'Terzi' Sıtkı. Sonra Dr. Coşkun, Dr. Gencay. Bir masa başı söyleşmesi. Her şeyden... İçinde yaşadığımız bunalımlardan kurtulmanın bir yolu mu bu? İçki, gülüşler, dostluklar... Zaman zaman konuşmalardan kopuyorum. 'Ruh' denen bir şey varsa, işte o, buradan ayrılıyor, uzaklara uçuyor, Güneydoğuda bir kente. Orada o, orada yapayalnız, bir görevle baş başa...

22 Ekim Perşembe / NEYE TANIKLIK?

Radyoevinde Ziya Osman Saba ve Sait Faik konusunda banda alınan bir konuşma yaptım. Anlattıklarımı sanki benden başka biri yaşamış! Hep aynı olayları, anıları mı yineliyorum? Öyle anılar var, hep üstte kalıyor: Belleğin derinliklerinde gizli olanları araştırmak gerek. Yoksa unutulup gidiyorlar.

Anday'la Beşiktaş'ta buluştuk. Denize bakan bir kahvede iki el tavla oynadık. Eski oyunları, eski günleri düşünerek. İyi ki bunca güzel günler yaşamışız, içinde iken o kadar güzel gelmese de, yıllar sonra güzel gibi geliyor ya, yeter... Sonra bir nikâha gittim. Bilginer'in oğlu Engin'in nikâhı... Tanık masasında oturmak, iki genç insanın yaşamındaki büyük bir olayda katkısı bulunmak. Nedir o? Bakacaksın, gülümseyeceksin, bir imza atacaksın, gelinle damadı kutlayacaksın, sonra aileyi, yakınları, bir şeker paketi alıp ter içinde sokağa çıkacaksın... Böyle birkaç tanıklığım oldu. En unutulmazı Necatigil'in evliliğindeki tanıklığım. Beşiktaş'taki ahşap evde kıyılmıştı nikâh... Sonra nikâh memurunu evine kadar götürmüştüm. Yıl 1949.

31 Ekim Cumartesi / GARBO'YU İZLERKEN

Turgut Kazan'da. Akşama kadar yazılarla uğraşmak. Hem rakımızı içiyor, hem de Charles Boyer ile Greta Garbo'nun 'Maria Valevska'sını izliyoruz TV'de. Garbo gibisi gelmedi beyaz perdeye. Çocukluktan kalma bir yakınlık mı? Sanmıyorum. Bir kadın, kadınlığın simgesi olmuş bir sanatçı.

Dalıp gittim. Ama geçmişe değil! Birkaç gün önceki 'uyarı'yı düşünüyorum. Bir yazım 'can sıkıcı' bulunmuş. Dikkatli olmalıymışım, yoksa!.. Bunca dikkat, özen, kendi sansürüm, yine de!.. Ne yapmalı, ne yazmalı? Rakı kadehleri birbirini izledi, film bitti, bir dostluk gecesi de...

8 Kasım Pazar / KİMSE ANLAMAZ KİMSEYİ

Bir mermer şamdan var armağan ettiği... Nevzat Üstün'ün 2. ölüm yılı. 1979'da 8 Kasım günü arabasıyla Ankara'ya giderken bir kazada yitip gitmişti. İki gün önce gazetedeydi. *'Ak Yeşil Kavak Ağaçları'* adlı kitabını açtım.

'Eski Dostlukla' diye imzalamış... *'Var mıydık? - İnsandan önce bir zaman - Var mı - Ondan sonra - Bir gelecek'* diye yazmış... Bir İsveç öğle saatini anımsadım, Stockholm'de Kral Sarayının önü, 'Taksim Bir' diyen bir ses. Üstün'ün arabası duruverdi önümüzde. Nice anılar var kuşlar gibi konacak dal arayan... *"Ben ki - Gelmişim bir köprünün başına - Bütün saçlar sarı - Sevmişim sarı saçları - Sevmişim bütün insanları - Anlamasalar da beni"* Kim bekliyor 'anlaşılmayı?' Kim beklemeli? Niye beklemeli? Ben şuna inanırım: 'Kimse, anlamaz kimseyi!' Nevzat'ı anladık mı? O beni anladı mı? Hem gerek var mı? Yazan, yaratan kişilerin yazdıklarını, yarattıklarını anlamak, duymak yeter.

27 Kasım Cuma / LİBYA YAĞMURU

Saat daha çok erken. Bir de duvardaki çalar saati kurmuştuk! Karanlıkta balkona çıktım. Her şey uykuda... Sekiz gündür Libya'dayım. Trablus'ta... 'Atatürk ve Libya' seminerini izledim. Kenti gezdim, alışveriş yaptım. İlk kez Afrika'ya geliyorum. Bol bol meyve suları içtim. Alkolün damlası yok, yasak! Profesörler, doçentler, gazeteciler ve Macit Paşa... Türk işçileriyle karşılaşıyoruz. İyi kazananlar da var. Pek çok Türk işadamı... Geceyarısı şiddetli bir yağmur başladı. Tam gideceğimiz gün. Birazdan taşıtlar gelecek.

Akşam

Ne güzel evde olmak! Her gezi dönüşünde bunu yaşarım. Evde olmanın mutluluğu. Uçakta Libya'dan 'atılan' Türk işçileri vardı. Hepsi öfkeli, kızgın... Boşuna harcanmış, bunun bilincine varmış insanların dünyaya küskünlüğü. Günlerce parklarda yatmışlar, parasız pulsuz, başvuracak yer arıyorlar. Ama nereye, kime?

29 Ekim Pazar / NAHİT SIRRI'YI ANMAK

Nahit Sırrı Örik'in bir mektubunu buldum. Bir kitabın yaprakları arasından çıkıverdi. Tarih yok. Gazeteye gelmiş, kitabı ile birlikte bu mektubu bırakmış. 1960 önceleri... *"Pek sempatik Üstad,"* diye başlamış... Şöyle sürdürüyor: *"Size bu defa, çıkan bir kitabımı getirdim. İçindeki üç yazıdan biri evvelce başka bir kitapta çıkmıştı. Epuise olmakla, diğer iki kısmıyla birlikte çıktı. Kaabilse şöyle bir göz gezdirip ya da göz gezdirmeden bir hoş yazı yazın. Vatan'da çıkması gerek. İmzalı olması gerek. Gecikmemesi gerek. Ve tabii ziyadesiyle 'eloieux' olması gerek. Gözlerinizden öperim."*

Yolculuk anılarıydı. Kitabın 'ithafi'nı da bana değil o sıralarda ilkokula bile gitmeyen kızıma yapmış... Onun da değil, damadın okumasını dileyerek! Bir yazı yazdım mıydı acaba? Hiç anımsayamadım. 'Vatan'da çıkan yüzlerce yazı gazete koleksiyonlarında kaldı. Bir gün gitmeli kitaplığa 1956-68 yıllarının ciltlerini taramalı... Nahit Sırrı'nın kitabıyla ilgili yazı –yazmışsam!– belki karşıma çıkar...

3 Aralık Perşembe / ŞİİRLE SEVİŞMEK

Goethe'den düşünceler: *"Bir şair politika yapmak isteyince, bir partiye yazılmalıdır. O zaman da şair olarak hapı yutar. Düşünce özgürlüğüne, yan tutmazlığa kör nefretin takkesini çekmiş olur."* Şair, hep şair kalacak demek! Ama Aragon, Eluard gibi şairler parti üyesi oldular. Kimileri yitirir, kimileri kazanır. Kesinlik yok. Ne var ki Goethe'nin sözünde doğru bir yan var, o da partinin görüşüne saplanan bir sanatçı, kendini bu çıkmazdan kurtarmasını bilemezse, zamanla yıkılacaktır.

Zaman zaman okuduğum kitaplardan dergilerden

alıntılar yàparım, defterlere yazarım. Miro ne demiş: *"Şiir ya da resim, bunları sevişir gibi yapmalı. Kan değiş tokuşu, tam bir kucaklaşma; hiçbir önlem almadan, tam bir içtenlikle."*

30 Aralık Çarşamba / DÜN, GEÇMİŞTİR

Yıl bitiyor. Defter bomboş. Bazı yerlerde adlar var. 7 Aralık: Tütengil; 13 Aralık: Necatigil; 23 Aralık: Mehmet Rauf; 28 Aralık: Umran Nazif. Mehmet Rauf öleli 51 yıl olmuş. Umran Nazif ise 18 yıl önce... Hep yazacaktım. Olmadı. Gündelik gazete yazarı güncel olayların etkisinde kalır. Kalmalıdır. Yaşam, gün gün ilerliyor. Düne ait olanlar, dünde kalıyor. Okur, bizden 'bugünü' yaşatmamızı, yorumlamamızı istiyor. İşte mektupları, özlemleri, dertleri, acıları...

31 Aralık Perşembe / ŞİİR ÜSTÜNE

Şiir üstüne: *"Şiir, görülmeyen, ama duyulan resimdir."* - Vinci. *"Bir şairin şiirden söz etmesi, bir bitkinin tarımdan söz açması kadar zordur."* - Cocteau. *"Benim arı şiiri tanımlamam: Şairin kendi varlığı, kişiliği dışında yarattığı şey."* - G. Moore. *"Şiir yalnızlığın dostudur."* - Cervantes. *"Şair, hem esinlenir, hem esin verir."* - Eluard. *"Şiir eyleme uymaz, eylemin önünde yer alır."* - Rimbaud.

1982

1 Ocak Cuma / İLK GÜN

Bir piyano. Cenap Şahabettin'i anımsadım. *"Ta uzaklarda bir piyano"*. Babamın mezarını arıyorduk bir gün Eyüp'te. Salih Şahabettin dedik, bekçi bizi Cenap Şahabettin'in mezarına götürmüştü. Nereden nereye!

Yılın ilk gününde böyle şeyleri düşünmemeli! Gece, kızımın telefonu. Yeni yıl kutlamaları... Radyo birden söyledi Beethoven'in Do Minör Sonatıymış. Yazmalı, yine yazmalı! Kitaplar hazırlamalı. Bu yeni yılda yeni şeyler yapmalı... Reagan'ın yeni yıl mesajını okudum. Nerede onun eski filmleri! Kovboy, şerif ya da dedektif olarak başardığı işler, atıldığı serüvenler. Nereden nereye geldi, inanılmaz şey! Uluslar arası durum karışıkmış! Ne zaman düzeldi ki! '1982'nin İlk Gününde'yi yazdım. Yaşımı düşündüm, sonra düşünmekten vazgeçtim. İzmir'den tatsız haberler geldi. Canımız sıkıldı yine.

2 Ocak Cumartesi / AKDENİZLİ

Karşı dağlar mor. Erkenden kalktım yeryüzünün uyanışını izledim. Saat yedi buçuk. Geceki düşü yaşadım: tam denize girmek üzereyim, birden fırtına, yağmur. Denizin karışması... Evdeyim bugün. Vahapzade'nin şiirlerini okuyorum: *"Öz özümün ötesiyim"*, demiş.

Gece Celalettin Çetin'le eşi geldi, bizi İncirli sinemasına götürdüler. Onasis' le ilgili film: 'Yunanlı.' Ama bizimkiler 'Akdenizli' adını vermişler. Anthony Quinn ve Jacqueline Bisset. Rüşvet yiyen ABD Başsavcısı! Kennedy de

Kassidy oluvermiş!

3 Ocak Pazar / ŞİİRİN ŞAKASI

Kapalı bir hava. Saat dokuz. Masa başındayım. 'Çehov'un Yaşamı'nı okuyorum, düzeltiyorum, yeni basıma hazırlıyorum. Fransızcası ile karşılaştırarak. Aradan tam yirmi iki yıl geçti. Bir daha basılmadı. İsteyen çok, ama yeniden yazmak gerek, dil öylesine eskimiş...

İzmir'de ne oldu? Üzüntü içindeyiz. Kişiler kendi dışlarında sanılan birtakım yaşantıların etkisinde kalarak kendi yaşantılarını da altüst ederler. Elde değil. Yeni yıl kötü girdi.

Üç günde aylık bitti. Yarın kitaplarımı götüreceğim. Yazılar. 'Şakacı şiirler' üstüne bir yazı yazdım. Şiirin şakası yoktur oysa!

8 Ocak Cuma / KUMKAPI'DA

Havaalanında. İzmir'e giden bir uçak. Gazeteye erkenden geldim. Öğleyin Anday'ın yemeği. Nadir Bey, T. Yücel, H. Cemal, Arad, Sami ile. Kumkapı'da Üçler'de, rakılar içip, balıklar yiyerek...

25 Ocak Pazartesi / ERENKÖY ÇÖLLERİ

Göztepe'de. Uzun bir yürüyüş. 40'lı yılları anımsadım. Sanki başka bir dünyada yaşamışız! Hiçbir benzerlik kalmamış o eski günlerin Göztepe'siyle. Apartman apartman! Bir 1941 Temmuz gününü yaşadım. Şaşkınbakkal'dan Plaj Yoluna kadar geçen bir yürüyüşü. Bol çiçekli bir balkondaki söyleşileri. Ne o balkon, ne o köşk var şimdi. Beton beton, her yan beton! Şişli, Nişantaşı gibi bir yer olmuş buraları. Dükkânlar, çarşılar, lokantalar, pastaneler.

Nahit Sırrı'nın deyimiyle 'Erenköy çölleri'nde o günlerde su içecek, oturup dinlenecek bir yer bulmak öylesine zordu ki!

29 Ocak Cuma / KENDİMİ SEYRETMEK

TV'de kendimi izliyorum. Bana yabancı biri. Gülhane Parkında denize bakıyor. Düşünüyor. Yürüyor. Çocuk bahçesine bir banka oturmuş anlatıyor. Benim bu adam. Kara bir trençkot sırtımda. Ben miyim, yoksa bir başkası mı? Yahya Kemal ne demişti: 'Bu defa farkına vardım ki ihtiyarlamışım.' Ben de 'Berber Aynaları'nda zamanın hızla geçtiğini görmüştüm eskiden. Şimdi o aynalara bakmıyorum bile, bakmak istemiyorum... Ziya Osman Saba'dan söz etmişim. Birlikte dolaşmalarımız, bu parka gelişimiz... Bulvar Palas'tayız. Herkes bakıyor, ama beyaz camdaki kişinin yanıbaşlarında olduğunu akıllarına getirmeden. İyi ki böyle!

31 Ocak Pazar / GENEL ANLAM

TDK toplantıları sürüyor. Gece defterime notlar aldım. 'Anı Değil' dizisini yazmalı. 'Tercüme Bürosu Anıları' var, 'Dil Kurultayları Bir Şenliktir'i yazmalı... Ne çok yarım kalmış yazı var! Yazılmayan yaşantılar, yaşanmamış gibi olur. Ama yazılınca da bambaşka bir yaşantı ortaya çıkmaz mı? Varsın çıksın, bir yazarın gerçek yaşamı yazdıkları değil midir? Nice yazarın, sanatçının gündelik yaşantılarını kim bilir, kim öğrenmek ister? Önemli olan yaşamın genel anlamı...

2 Şubat Salı / KOVUŞTURMALAR

Birinci Şubeden iki görevli geldi. Savcılığa gitmem gerek! Yine TDK ödülleri. Biri var, durmadan kışkırtıyor yazılarıyla, kurumu suçlamaya çalışıyor. O yazınca hemen kovuşturma açıyorlar. Neden? Dedikleri, yazdıkları doğru mudur değil midir, diye hiç düşünülmez mi?

Naim Tirali gazeteye geldi. Geçmişin uzak bir gününden çıkıp gelircesine. Hiç değişmeyen bir kişidir Naim. Bana öyle gelir. Gencecik Naim'i ortayaşlı Naim'e kadar izlediğim için mi? Hep o yazma düşleri, özlemleri. Bir başlasa, şöyle birkaç sayfa doldursa, yeniden kendini bulur. Ama git gel'ler, o uğraşlar, bilmem neler.

9 Şubat Salı / ONLAR DA İNSAN!

'Le Monde'da Brunot Frapat'nın yazısı. Fransız TV'sinde Komünist Partisi üyeleri ile bir röportaj yapmışlar. Milletvekili adayları, eski politikacılar, yaşlı aileler, gençler gösterilmiş. Frapat *"Onlar da bizim gibi insanlarmış meğer. İki kollu iki bacaklıymışlar. Olur mu böyle şey!"* diyor. Bundan alınacak bir ders yok mu?

13 Şubat Cumartesi / MAKSATLI GÖREVLİLER!

Erken emekliliğe ayrılan, daha doğrusu ayırtılan bir yüksek görevli... *"Ben sağcıyım"*, diyor. Demek solcular yapmış bu atılma işini! *"Bizden on, onlardan üç kişi atıldı"*, diyor. Devlet görevlisi bir kişi 'ben sağcıyım' diyebiliyor. Hem de Eğitim Bakanlığında önemli sorumluluklar yüklenmiş biri. *"TC eğitiminde ne sağcılık, ne solculuk olur, yalnızca Atatürk devriminin ilkelerine bağlılık aranır, nasıl böyle sözler söyleyebiliyorsunuz"*, dedim. Korktu, sustu, sonra da *"Ben milliyetçiyim, Atatürk'çüyüm"*, demeye başladı. Böylelerinden hiçbir yarar gelmez topluma.

'Maksatlı', yanlı devlet görevlileri işbaşında iken kimbilir ne zararlı işler yapmışlar, kararlar vermişler, verdirmişlerdir!..

15 Şubat Pazartesi / VERGİ İŞİ

Sabah yedi buçuk, havaalanında. Diyarbakır'a giden bir uçak. Ne çok oluyor bu gidip gelmeler! Ama kalan hep benim! Sonra Bakırköy Vergi Dairesine gittim. İki yüz bin liralık bir vergi borcum varmış, nasıl olmuşsa! Bir yanlışlık olduğu anlaşıldı. Kâğıt aldım, ne olur ne olmaz! Saygıdeğer bir müdür. Ama bu kez de başka bir borç çıkmaz mı, tam altmış bin! Oysa ben bunun hiç değilse bir bölümünü ödemiştim. Ama nerde makbuzlar, nerde nerde!

18 Şubat Perşembe / "YANIT VER"

Burhan Felek, Banguoğlu'nu koruyor, "Yanıt ver", diyor, "niye susuyorsun", diyor! Bir zamanlar Felek de öz Türkçe sözcükleri yazılarında kullanmış, ama emirle! 1940'larda!.. Emirle sözcük kullanmak, ne güzel itiraf! Banguoğlu, TDK Başkanı iken böyle mi düşünürdü? Koskoca adamdı o günlerde de milletvekilliği, bakanlık etmiş bir kişi... Bulundukları yere, göreve göre yazıyor, konuşuyorlar! Biz aldanıyoruz sözlerine, yazılarına.

21 Şubat Pazar / OKURKEN

TV'de 'Yaşamak Güzel Şey'... James Stewart. Capra'nın eski filmi. Şehzadebaşı'nda Ferah Sinemasında seyretmiş gibiyim. Stewart, uzun boyu, sarsak duruşu, aptal âşık pozlarıyla ilk bu sinemada karşıma çıkmıştı. Mutsuz sevgili rolündeydi, sevdiği kız hep başkasına giderdi.

J.Duclos'un 'Anılar'ını okuyorum. 1896'dan 1942'ye

kadar geçirdiği serüven. Bu kırk altı yıl içinde pastacı çıraklığından parti liderliğine yükselen ufak tefek bir adam! İlk cildin başlığı: 'Seçtiğim Yol'! 'Rastlantılar sonucu yalnız ulusal planda değil, uluslararası planda da siyasal bir rol oynamak zorunda kalmış bir işçinin yaşamını anlatmak yararlı olur mu? Buna okurlar karar versin', diye başlamış... 1936'daki Halk Cephesi'ni, Leon Blum'ü, Daladier'yi anlatan bölümleri ilginç. Bu ünü adların sık sık geçtiği, İkinci Dünya Savaşı öncesi günlerinde sandım kendimi. İlkgençlik yıllarım. Bir daha ele geçmez zaman!

24 Şubat Çarşamba, Geceyarısı / KISIR DÖNGÜ

Nedir bu, bir kısır döngüde miyiz hep? Dön dolaş aynı noktaya gel. Telefonlar telefonlar. Gece saat birde Kazan'ın evine gittim. Sokağa çıkma yasağı başlıyordu neredeyse! Bomboş sokaklar, sessiz, tüm ışıklar sönük. Bırakılmış bir kentte gibiydim.

27 Şubat Cumartesi / YAŞAM BÖYLEDİR

İş Bankası Kültür Kurulunda Seçici Kurullar ön toplantısı. Anday, Buğra bir de ben. Gökberk'le Pulur gelmediler. Buğra'yla çoktandır karşılaşmamıştık. İyi bir öykücüydü gençlik yıllarımızda. Sonra tutucu bir gazetenin köşe yazarı oluverdi. Oysa gençlik yıllarında tutuculuğun tam karşısındaydı, benden de daha hızlı!.. Yaşam böyledir. Yeğeni Cumhuriyet'te çalışıyor, en iyi arkadaşlarımızdan biri, en sağlam, en kültürlü. Benim yeğenim de Buğra'nın gazetesinde! Evet, yaşam böyledir.

Öğle... İş Bankası'nın Bahçelievler'deki lokalinde yemekte. Tarihçiler, bir tarihçi general. Bu yılın Seçici Kurulları bir arada. Anday'la gece Emre Kongar'lara gittik. Necdet Uğur, Uğur Mumcu da geldi. Günün sorunları. Bi-

tip tükenmeyen çıkmazlarımız. Ters anlaşılmalar. Zoraki düşmanlar, düşmanlıklar yaratmak. Gerçekleri görmemek...

3 Mart Çarşamba / GÜNCELER DEFTERLER

Ali Sirmen'in odasında oturuyorum. Telefon birden çaldı da koştum. Bir okuru arıyor. Burada yok. Nerede? Şimdilik içerde. Adalet önüne çıkarılacak. Ne zaman? Kimbilir!..

Eve dönüşte Valéry'nin 'Tel Quel'ini okudum, çizdiğim yerleri bir daha bir daha... "Verilmiş dizeler vardır. Bir de hesaplanmış dizeler." "Şiirde 'konu' bir insanın adı kadar ona yabancı ve o oranda da önemlidir." "Lirizm bir şaşkınlığın genişletilmişidir." "Şiirin onuru: eksik bir tek sözcük her şeyi bozar." Daha neler neler! Gide, Valéry'nin 'Defterler'i için ne demiş: "Benim güncelerim, onun defterleri yanında hiçbir şey değildir."

7 Mart Pazar / YİNE ÇEHOV

'Çehov'un Yaşamı'nı düzeltiyorum. 1950'de çıkmıştı. Klasikler dizisinde. Otuz yıldan çok zaman geçti. İşte, Türkçenin nereden nereye geldiği! Oturup yeniden yazmak gerek. Ama zaman yok! Her gün yazmak, yayımlamak, günün içinde, o günün sorunlarıyla, önceki günlerin birikmiş sorunları ile uğraşmaktan zaman mı kalıyor bana?

10 Mart Çarşamba / KIYAMET

Bugün kıyamet kopacak! Evde bekliyorum kıyameti. Kimbilir, kopar mı kopar! Hem ne kıyametler kopuyor dünyamızda, çevremizde. Bir yığın küçük kıyamet arasın-

da bir de büyüğü kopsun! Amerika'nın Sesi'nde bugünün anlamına uygun şarkılar. Yoksa kıyamet çoktan koptu da biz mi farkında değiliz!

19 Mart Cuma / İMZA GÜNÜ

Akademi Kitabevinde imza günü. Her zamanki kişiler, her zaman gelir. Bir avuç dost, seven, anlayan... Birkaç yüz kitap satılır. Daha çok evlerden getirilir eski kitaplar. En şaştığım kişi İlhami Güreşin. Yazılarımı sürekli olarak toplar, biriktirir, ciltletir. 1969'dan bugüne dek bütün yazılarım onda. Hepsini imzaladım. Bilmem Güreşin'den başkaları da var mı böyle yazı koleksiyonu yapan? Derken, yılların ötesinden Türkçe öğretmenim Meliha Güvemli çıkıp gelmez mi? 1936'larda, ortaokul sıralarında buldum kendimi. Meliha Hanım bir kompozisyon ödevimin altına övücü sözler yazmıştı, sonra da sınıfta 'Yarının iyi bir yazarı olacak arkadaşınız' demişti. İyi mi kötü mü, bilemem, ama ömrümü yazmaya verdim işte. O kompozisyonu da anımsarım hep. Haşim'in 'Merdiven' şiiriydi. Ne anlatıyor? Soru buydu. Ben "güz mevsiminde bir merdivenden çıkış", diye yazmıştım, ama hemen eklemiştim: "Bazıları bu merdiveni yaşam sayarlar, Haşim sembolist diye bilinir, bu yüzden."

Ben dergide Attilâ İlhan'ın konuşması, "42 yaşında evlendim, ama çok erken Attilâ İlhan oldum," diyor. Başından pek çok aşk serüveni geçmiş, onu belirtmek istiyor. Romanlarında, şiirlerinde ilginç serüvenlerle dolaşır şairimiz. Ama gerçek yaşamda acaba öyle mi? Bunu kimse bilemez. Örneğin hep içkiler, sigaralar içer, ama kimse onun bir bardak biradan çoğunu içtiğini görmemiştir. Sigara içer mi? Onu da anımsamıyorum doğrusu! Yazarların yazdıkları ile gerçek yaşamları birbirini tutmaz, istedikleri kadar tutar gibi gösterseler de boştur.

27 Mart Cumartesi / BACON'U OKURKEN

Evdeyim. Bacon'un 'Denemeler'ini okuyorum. Akşit Göktürk'ün çevirisi yeniden yayınlandı. İlginç bir yaşamöyküsü: Kraliçe Elizabeth'in gözdesi Essex kontu onu danışman yapmış, ayrıca bir de yurtluk bağışlamış. Adamcağız Bacon'a duyduğu borçluluğu nasıl ödeyeceğini bilemezmiş. Buna karşılık Essex'in Kraliçeyi tahttan indirmeye yönelik çalışmalarını bilen Bacon onu bir hain olarak suçlamış, kont öldürülmüş. Göktürk önsözünde, 'Bacon'un önüne de kocaman bir leke düşer böylece. İsa'yı ele veren Yahuda'nın davranışına benzetilir bu davranışı", diyor.

Yargıçlık yapmış, rüşvet almış, para, hapis cezasına çarptırılmış. Kral 1. James'in sözü de unutulur gibi değil: "Rüşvet alanları cezalandırmaya kalksam çok geçmez ceza yemedik tek uyruğum kalmaz." Bacon'un bir çağdaşı onun için şunları yazmış: "Son derece hızlı bir zekâsı vardı. Kısacası, kusurları onu daha da ileri götürerek parıltısına gölge düşürmeseydi, yükselen bir ülkeyi süslemek, güzelleştirmek için eşsiz bir değerli taştı o."

28 Mart Pazar / YİNE BACON

Bacon'un 'Denemeler'ini okuyorum. Dört yüzyıl geçmiş, ama hepsi yeni, bugün yazılmış, çağdaş kuşaklara yol göstermek için yazılmış gibi. 'Yenilikler Üstüne' parçası şöyle başlıyor: "Canlıların yavruları ilk doğdukları zaman nasıl biçimsizse, zamanın doğurduğu yenilikler de öyledir." Daha sonra da şunları ekliyor: "Yeni şeyler tıpkı yabancılar gibi ilgi uyandırmakla birlikte pek sevilmezler. Zaman yerinde saysaydı, bütün bunların bir zararı olmazdı, gelgelelim zamanın bu hızlı akışı içinde eski bir törenin korunması için ayak diremek, yenilik kadar çetin bir şey

olabilir, eskiye çok saygı duyanlar yenilere alay konusu durumuna düşerler. Bundan dolayı insanların yeniliklerde, kendi kendini büyük ölçüde, ama sessizce, ağır ağır, hiç belli etmeden yenileyen zamanı örnek almaları iyi bir şey olur."

29 Mart Pazartesi / NAPOLYON İÇİN

Dündar Akünal'dan gelen Fransızca kitaplar. Hangi birini okumalı? Emile Ludvig'in 'Napoleon'u, Maurois'nın 'Byron'un Yaşamı' Valéry'nin şiirleri, denemeleri... Napolyon'u çok ilginç bir kişi sayarım, tarihin en büyük 'insan'larından biri. Kusurları, küçük yanları ile de, 'büyük'... Genç yaşta işe başlamış, ortayaşın eşiğinde dünyadan ayrılmış. 45 yaşından beri Sainte Hellene'de tutukludur. Ölümünden birkaç gün önce özel hekimine şöyle der: "Ölümüm yakındır. Cesedimi açsınlar. Özellikle midemin anatomik incelemesini yapsınlar. Hekimler on iki parmak barsağı ile midenin birleştiği yerde bir ur olduğunu söylemişlerdi. Aileden gelen bir hastalıkmış: Hiç değilse oğlumu bu acımasız hastalıktan kurtarın. Onu gidip görün doktor, benim çektiğim acıları çekmemesini sağlayın. Hasta yatağında ölüm tutanağını da yazdırmayı unutmaz: "Vali Bey, İmparator Napolyon (...) günü, uzun bir hastalıktan sonra öldü. Size bunu bildirmekle onur duyarım. Cenazesinin ve İmparatorun maiyetinde bulunanların Avrupa'ya gönderilmeleri için gereken önlemleri almanızı rica ederim.

Yaşamı boyunca elli bin mektup yazdırmış. Kendini çok iyi duyuyormuş. "Ata binsem on beş fersah koştururum", dermiş... Oku oku bitmeyen bir kocaman kitap! Orasını burasını çiziyorum. İnsan unutuyor okuduklarını! Yeniden göz atınca, o çizgileri görüp anımsıyor önceki duygularını, düşüncelerini...

1983

1 Ocak Cumartesi / HASTALIK

Hastalık. Yine de geç vakte kadar oturduk. Yeni bir yılı karşılamak gerekirmiş gibi! Hiç iyi bir başlangıç değil. Hastalık, davalar. Bir dost küçük bir TV getirdi. İkiye kadar baktık durduk. Bir yandan da yarını, yarınları düşündüm. Geçmişe hiç uzanmak istemeden. Yıllar birikimi korkunç, bir anıların saldırısı başlarsa kalkmak zor altından...

12 Ocak Çarşamba / YARGIDA...

Duruşmada... Savunmayı yaptım. İyi güzel, ama sonuç ne olacak? Karar 26 Ocak'ta. Canım sıkılıyor. Duruşma salonu küçük bir yer. Önceki duruşmada üç yargıç, bir savcı vardı. Bunda, tek bir yargıç, bir de savcı. Savunmayı dosyaya taktım, bir gün gerekli olabilir.

22 Ocak Cumartesi / BİLBAŞAR İÇİN

Kemal Bilbaşar ölmüş. Ölümler bizi şaşırtır önce. "O da mı?" diye. Sanki kimse ölmeyecek, herkes hep yaşayıp gidecek! Yaşı yetmişe yakındı. Öyküler, romanlar yazdı, öğretmenlik yaptı, öğrenciler yetiştirdi. İlk kez 'Cevizli Bahçe'deki öyküleri, sonra da 'Denizin Çağrısı'nı okumuştum. 1943'te Marmara gazinosunda tanışmıştık. İlhan Berk de o günlerde tanımış. Konuşurken, birden arka cebinden bir kadife kumaş parçası çıkarmış pabuçlarının tozunu almış. İlhan, buna pek şaşmıştı. İlhan, hep şaşar za-

ten! Özdemir Asaf'ın Kadıköy'deki bahçeli evine yemeğe gitmiş, bahçede otururken bir zil çalmış, meğer Özdemir'in annesi 'yemeğe gelin' demek istiyormuş. Zille yemeğe çağrılan bir evde şair nasıl olunur? gibilerinden konuşmuştu. Bilbaşar'ın pabucunun tozunu alması da öyle şaşırtmış... Bir ölümü düşünürken akla neler neler geliyor. Hep çağrışımlar içinde yaşıyoruz. Bir de oyun yazmıştı Bilbaşar; Şehir Tiyatrosu, Edebi Kurulu beğenmemiş; Yeditepe dergisi sahibi Bozok bizleri Maya Galerisinde topladı, Bilbaşar oyununu bize okudu. Sait Faik de vardı. Pek beğenmemiştik ya, bir şey diyememiştik. Kutlamıştık kendisini!.. Sonra Hay-Layf Pastanesinde buluşmuştuk. Bilbaşar'dan güzel romanlar kalacak, öyküler de... En başta da 'Cemo' elbet.

24 Ocak Pazartesi / YÜZLER

Yüzlerini seyrediyorum. Bilmiyorlar nerede, nasıl yer alıp, 'ölümsüz' olacaklarını. Bir yazarın objektifine girdiklerini! Bir tartının içindeler, bir deney tüpünün orta yerindeler. Öyle donup kalacaklar. Kuşaklarca bilinecekler. Nasıl, ne biçimde, ne zaman? Bir gün, ergeç bir gün. Şimdilik dinliyorum sözlerini. Bir tarih penceresinden bakarcasına.

26 Ocak Çarşamba / ÜÇ AY

Üç ay hapis cezası verdiler. Bir hüzün kapladı içimi. Yok; acı değil, hüzün! Farklı bir şey bu. Nereden nereye? Yargıtay'a başvurmaya da hakkım yok. Yazı işleri müdürü 9 bin lira para cezası ödeyecek. Ben, yazar olarak üç ay hapis yatacağım.

27 Ocak Perşembe / BİR SÜREÇTE

Telefonlar, telgraflar. 'Geçmiş Olsun' sözleri. Akşama kadar evin telefonu çaldı durdu. İçeriden, dışarıdan; dostlar, tanışlar, okurlar. Kişi, böyle anlarda kendi dışına çıkıyor, başka biri oluyor. Kendine ait değil de, başkalarına, olaylara, bir süreçe aitmiş gibi.

28 Ocak Cuma / 'VATAN MAHZUN'

'Vatan Mahzun Ben Mahzun' çıktı. Bu denli rastlantı güç olur! İnsan istese başaramaz bunu. Namık Kemal 48 yaşında ölmüştü. Bense altmışa geldim dayandım. Ondan çok yaşadım. Bu da bir şeydir. Epey güzel şeyler de gördük. Atatürk devriminin gücüne inanırım ben. Her şeyi başaracak bir güç taşıdığını. Oysa Namık Kemal'de böyle bir umut da yoktu. Yıkılmış, ezilmişti.

3 Şubat Perşembe / BİRSEL'LE

Birsel'in yemeği. Kumkapı, Üçler. Gökberk, Akarsu, Birsel'ler ve biz. Ne gürültü var geceleri. Seslerimizi duyamıyoruz. Suç bende, burayı öneren benim. Hastayız ikimiz de... Yine de gittik. Kırk yıllık dostluk... İnsan inanamıyor bunca zamanın nasıl geçip gittiğine. Birsel'e bakarken 1940'ları yaşıyorum. Eski dostlarla konuşurken de hep böyle duygular.

10 Şubat Perşembe / HAYAL ATI

Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam'la konuşma. İyiniyetli, anlayışlı bir kişi. İlginç konular. Gece Hülya'da Külebi, Uğur vb. arkadaşlar. TDK toplantılarının sonuncusu mu, yoksa sondan birincisi mi? Yazık. Uykusuz bir gece.

Yine bir garip fenalaşma duygusu. Ne oluyor? Kalktım yatağın içinde oturdum. Geceyi seyrediyorum perdenin ardından. Dranas 'Ey gece kapını üstümüze kapa'mı demişti? Gecenin kapıları hep örtük. Bu gecenin de, gelecek gecelerimin de. Bu üç aylık hapis cezası uygulanacak mı? Yoksa bir 'mucize' mi olacak? Hiç mahkûm olmamış biri için garip bir ruh hali... Bunca yazar, şair hapislerde yattı da ne oldu? Bir şey mi yitirdiler, yoksa sanatları açısından kazançlı mı çıktılar? "Bir hayal atının sırtında" gidiyorum uzaklara, Dranas gibi. İşte Dranas, hiç hapis yatmamış bir şair. Tarancı da. Orhan Veli de. Yok yok, ille de hapis yatmak sanatçılığın önemli bir koşulu değil. "Onu sevmekle geç ey yaşam," diyor Dranas. O'nu, yani sevdiğin insanı, dolayısıyla yaşamın kendisini, özgürlüğü, özgür bir toplumun bireyi olarak...

13 Şubat Pazar / DRANAS

Evde. Ankara gecesinde Dranas'ın dizelerini anımsayışımdan mı? Kitabını açtım, altını çizdiğim dizeleri yeniden okudum. Büyük bir şair Dranas. Yaşarken de büyüktü, ama ölümünden sonra daha önemli biri olduğu ortada. Her şiiri, sağlam bir yapıda. *'Her şey uyuduğu zaman - Kıracak zincirlerini -Gecede uyanık duran.'* Sonra şu dize: *'Biraz daha gök, biraz daha deniz.'* İşte gök ve deniz karşımda, masmavi.

14 Şubat Pazartesı

Ceza kesinleşmiş. Karar imzalanmış. Sokaktayım. Kalabalıkta başka biriyim. Yalnızken başka. Bozuntuya vermiyorum. Ama kişi yalnızken!.. Eray Canberk'in şu dizelerini yazdım bir deftere: *'Bitmeden susarsa - Bitmiş gibi türkünüz - Biliyorsanız eğer - Siz sürdürünüz'*... Gece,

plaklar. Sadık Gürbüz'ün sesi. Dağlarca'nın dizeleri: *'Sana ağlamak için - Göz büyümeli - Nasıl anlatsam seni - Söz büyümeli - İlkyaza ermek için - Güz büyümeli - Basa basa giderim - İz büyümeli.'*

'Kişi Yalnızken' öyküsünü yazıyorum. Bir başka öykü 'Başlayan Bitmeyen.' Öykücülüğüm zaman zaman üstüme üstüme gelir. Bugünlerde de öyle... Yalnız acılar değil, üzüntüler değil, öykü kişileri, konuları da geliyor hep.

17 Şubat Perşembe

Prof. Tunaya'nın evinde. Karaören, Gencay, Akünal vb. Gündelik konular, olaylar. Hapis cezası. Oradan Sultanahmet'te Delfino'ya... Gazetenin yemekli toplantısı. Cezaevinden çıkan arkadaşlar, Sirmen, Apaydın, Atabek. Konuşmalar. 'Sağmalcılar'ın dünü' dediler onlar kendilerinden söz ederken... Ben de 'geleceği' imişim! İte kaka bir sandalyenin üstüne çıkarttılar. 'Geleceği kimse bilmez' dedim. Ne var ki, o gelecek o kadar yakınımda ki! Elinden kurtulacağımı hiç sanmıyorum.

21 Şubat Pazartesi

Koca bir bavul hazırlandı. Yolculuğa çıkar gibi! Sanki Batı kentlerinden birine gidiyorum! Battaniye, havlular, elbise, çamaşır. Üç ay bu! Neler neler gerekli! Sonra otobüsle Cağaloğlu'na. İnfaz emri gönderilmiş. Birkaç güne kalmaz gelir. Başa gelen çekilir. Adaletin kestiği parmak acımaz gibi sözlerle oyalanmak, oyalanmak mı? Kendi kendime soruyorum, suçum ne diye? Bir kitabımın adıyla kendime yanıt versem mi 'İnsan Olmak'. Daha doğrusu 'yazar olmak'...

2 Mart Çarşamba

"Kimi anları ben iki kez yaşadım: Önce gerçekten içindeyken, sonra da onu yazarken. Yazarken daha derin bir biçimde yaşadım o anları."

Paul Leautaud

3 Mart Perşembe

"Kötü yazarlar bana yazmayı öğretti. Yazdıklarından tiksinmemi sağlayarak... Mallarmé mi? O bana yazmayı öğretmedi. Yazı yazma, şairlerden öğrenilmez."

Paul Leautaud'nun 'Söyleşiler'ini elimden düşürmüyorum. Nadir Nadi verdi okumam için, bir türlü bitiremiyorum, geri vermek içimden gelmiyor. Böyle kitaplar bir kez okunmak için değildir ki! Elinin altında duracak, canın çektiğinde açıp bir yerinden okuyacaksın, sana birşeyler verecek... Aşk üstüne ne düşündüğünü soruyorlar, yanıtı şu: "Sevmek, başka birini kendinizden üstün tutmaktır. Bu anlamda ben hiç kimseyi sevmedim."

13 Mart Pazar

General Asım Gündüz'ün anılarından, Atatürk'ün bir sözü: "Ulusları uyandıracak olanlar düşün adamlarıdır."

14 Mart Pazartesi

Kar. Soğuk. Kapının önünden otobüse bindim. Küçük bir kitap alırım yanıma. Unutmuşum. Ne yapmalı? Sokakları, insanları seyretmeli. Tam bir saat sürer Ataköy--Çemberlitaş arası. Sesler konuşmalar. Otobüs çok dolu. Yürüyün yürüyün baylar! Bir adam, bir kadına seslendi:

"Hanım ilerle, sol yap biraz, sol yap." Kadın öfkelendi: "Ne o sol yap, sol yap, garaj mı burası?"

Yaşanan tekdüze geçen bir yaz... Olay mı, olgu mu, 'şey' mi? Nedir yaşam? Karda, gazeteye kadar yürüdüm. Ayağım kaymasın diye dikkatle. Odamdayım, lâmbayı yaktım. Gazeteler. Derken sevgili Arad. Öğleyin Cemiyette iki tek rakı. Dalıp dalıp gitmek İran Konsolosluğundan Boğaz görüntüsüne.

15 Mart Salı

Beckett'den iki alıntı: 'Halime güleceğim, gülmeme izin verirlerse.' 'Her şey yapay. Kimsecik yok. Hiçbir şey yok.'

Hiçbir şey yok! Bu ne karamsarlıktır! Belki de gerçek bu; hiçbir şeyin olmayışı. Bize, birşeylerin zaman zaman, 'var'gibi gelişi. O 'var'ların bir gün 'yok' oluşverişi. 'Godot da gelmez ki bir türlü!.. İyi ki gelmez. Ya bir de gelse!

17 Mart Perşembe

Bir öykü yazmak istiyorum. Adını koydum: 'Barbizon', Fransa'da bir kent, bir sanat kenti, eski bir kent. Ama görmedim bile! Niye yazacağım, ne yazacağım öyleyse? Birtakım düşünceler çağrıştırıyor bu sözcüğü duymak. Hüzünlü şeyleri... Neden, nereden, bilmiyorum. Bir yabancının Barbizon'a gelişi. Ya da bir sevişen çift. Bir eski otel odası. Bir sevişme sahnesi. Sonra da o anları unutmak unutmak unutmak istekleri...

18 Mart Cuma

'İki Roman'ın parasını aldım Adam'dan. Niye 'Suçumuz...'la 'İnsan Bir...'ı bir arada yayınlattım? Her roman

ayrı bir evrendir, aynı yazarın yapıtı da olsa... Biri 56'da yazıldı, öbürü 1970'lerde. Arada on beş-yirmi yıl var... Yürüyerek Kent Sinemasına gittim. 'Yalnız Bir Kadın' filmi. Jil'in kocasıyla sevişmesi, kocasından kopması, ayrılması, yalnız kalışı, aşk arayışı. Niye kimse 'yalnız' kalamaz, hele kadınlar hiç! İlle de biri olmalı el altında. Yatakta, sokakta, evde. Bir erkek.

R.Char'ın üç dizesini çevirdim. Yürürken içimden yineliyorum, gerçek anlamlarını daha iyi anlarım diye: 'Ölümü çalacak şiir, benden', 'Yirminci yüzyıl insanı en aşağı yerde', 'Gece, kendi yerini alır'. Ayrı şiirlerden birer dize. Gece, kendi yerini alacak hep. Bize de bir yer ayıracak. Sonsuza dek. Son noktaya varınca...

27 Mart Pazar

Hava çok güzel. Akünal, Arad ve Mustafa Gençsoy, Yenimahalle'ye gittik. Az konuşan bir insan Mustafa. Belki de bizden ona söz kalmıyor. Kimi zaman ne çok konuşuyoruz! Bir ses alma aracı olmalı gizli bir yerde, konuşmalarımızı almalı. Sonra da dinlemeliyiz. Kişi sıkılır, utanır, bu denli boş sözlerle mi geçirdik zamanı diye!.. Bir kez Stockholm'de, Özkök'ün eşi Anne Marie bu oyunu oynadı. Yemekte içiyor, konuşuyorduk. Eşlerimiz de konuşuyor sanıyorduk. Bir süre sonra Anne Marie düğmeye bastı, varsa yoksa benimle Lütfi'nin sesi, hem de bağıra çağıra bir konuşma, hanımların sesi yok!.. Nasıl utanmıştım.

Akşam

Deftere yazdığım dizeleri okuyorum: *'Hatırından çıkmasın dünyaya üryan geldiğin'* - Nabi, *'Unuturlar seni biçare hemen ölmeye gör'* - Şeyhülislam Yahya.

29 Mart Salı

Memduh Şevket Esendal yaşasa, yüz yaşında olacaktı. 1883'te doğduğuna göre... Bir kez konuşabildim. Ataç'ın evine gitmiştik 1951'de... 'Türk Dili' için bir öyküsünü istemeye... Derginin ilk sayısında Esendal'ın bir öyküsü, daha doğrusu bir anı yazısı çıkmıştı. İkinci sayıda da benim bir öyküm. Anılarını yazdığını söylemişti. Yetmiş yaşında bile değilmiş... Uzun yıllar adını duyurmadı, öykülerini başka adlarla yayınladı. Şimdi şimdi değeri anlaşılıyor, Türk klasikleri arasına giriyor. Önemli olan, iyi şeyler yazmak. Geçici ün aramamak, dost işi övgülere kanmamak, bunları beklememek...

2 Nisan Cumartesi

Bir yazarlar toplantısı. Hem de bir kooperatif genel kurulu. Bir arkadaş eleştiriyor: "Yeteneksiz insanlar yazıyor dergide." Başka biri kalkar 'Yeteneksiz sensin' diyebilir! Böyle sözler söylenmemeli. Yetenekli kim ya da kim değil, bunlar az çok bilinir, ama söylenmez, yazılmaz kolay kolay. Yargı, geleceğe bırakılır. Oysa herkes, herkesi tanır, belli bir değer yargısına ulaşmıştır. Ama bir yayıncılık örgütünün toplantısı böyle çekişmelerin yeri değil... Burada herkes eşit, herkes aynı 'yetenek' çizgisinde... Yadırgadım böyle bir sözü. Yarıda bırakıp çıktım.

6 Nisan Çarşamba

Ankara Kitap Fuarında. Soluk almak yok. Kitaplar kitaplar. Gençler, hep gençler. Arada bir, biz yaştakiler de geliyor. Naylon torbalar içinde eski kitaplarım. Bende bile bulunmayanlar. Nedir bu kitaba düşkünlük? Başkentteki tüm kitaplar bitti. Ama biri var, bir türlü tükenmez! Beş bin basılmıştı 76'da. Yıl 83, hâlâ ortalarda. Nasıl şey bu,

anlamak güç. Kendi kendine mi çoğalıyor? Bir 'tükenme' noktası yok mu?

7 Nisan Cuma

Necdet Uğur'la fuarı geziyoruz. Yakalayıp bir masaya oturttular. Yine o kitap! Gıcır gıcır, yüzlerce! Başka kitap yok, yalnız bu. Boyuna imzalıyorum, içimdeki öfke birikiyor. Yayıncı yanıma gelince "İzmir Fuarında artık bu kitabı görmeyeyim," diyorum. Anlar mı? Gülüyor.

11 Nisan Pazartesi

Yalnız yatakların hüznü... Bir öykü olabilir. Dön dur sabaha kadar.

12 Nisan Salı

Kapı çalınıyor. Kim. Onlar mı? Hayır. Yoğurtçu. Evde olmak. Birşeyleri beklemek. Kötü bir haberi, bir çağrıyı. Bugün, yarın. İki ay geçti. Neredeyse 'gel' diyecekler. Gel cezanı çek!.. Bir düş mü gördüm? Yaşam, düştür. Başka nedir ki!..

14 Nisan Perşembe

Kabaklı bir dava açmıştı. Yıllardır sürdü. Bugün bitmiş, ben 3 ay hapse –bu da yenisi– mahkûm olmuşum. Neyse para cezasına çevrilmiş, tecil edilmiş. Oysa üç bilirkişi, üç hukuk profesörü Aytekin Ataay, Öztekin Tosun, Nevzat Gürelli verdikleri raporda yazılarımda suç öğesi bulunmadığını, Atatürk'e ve Atatürkçü aydınlara yapılan saldırılara verilen yanıtlar olduğunu bildirmişlerdi. Bu

olumlu rapora karşı Zeytinburnu Mahkemesinde mahkûm oldum! Hem de Kabaklı'ya karşı!.. İşe bakın siz! Kızmadım hiç, anlıyorum nedenini. Yargıtay nasıl olsa bozar bu kararı...

16 Nisan Cumartesi

Bu anlar uzun sürmeli... Bir yerde her şey bitecek. Herkes için bir yerde her şey bitecek! Hep bu korku! Yaşam denen 'şey' neyse, o bitecek diye korkmak... Okurken, yazarken, gezerken, konuşurken bir şey giriyor araya, önümüze, tadını kaçırıyor yaşamanın.

17 Nisan Pazar

Yalnızım yine. Plaklar çaldım üst üste. Eski plaklar. Eski şarkılar. Zamanın gerisine gitmek bir şey mi sanki? Tangolar... Rumen tangoları. Savaş öncesi Bükreş'ini hiç görmedim. Hep anlatırlardı bambaşka bir yer olduğunu. Bu plak geri getirdi bu görmediğim, bilmediğim anları. Düşleyerek de yaşamaz mıyız? Ben çok yaşadım böyle. Sonra da gerçekle düşü birbirine karıştırdım.

20 Nisan Çarşamba

Dündar Akünal'ın evinde. İçkiler, en başta da viski. Arad'la daha önce Kent Sinemasına gittik. 'Gençlik Arzuları'nı gördük. Küçük bir Amerikan kentindeki lise öğrencilerinin çılgın yaşamı. Deniz kayağı yapmakla zamanlarını tüketenler. Bir de kızları baştan çıkarmak. Aşk, sevi denen 'şey' yitip gidiyor mu? Yalnız cinsellik mi önemli olan, gerçek olan!..

60 yaş!.. Biri deseydi bir gün bunca yılı geride bırakacağımı, güler miydim, inanır mıydım? İnsana önceden du-

yurulmalı ne kadar yaşayacağı... O zaman belli bir plan yapardık, zamanı boşuna harcamazdık. Daha iyi mi olurdu, bilmem. Ne kadar var? Ne kadar var sona? Bunu artık bilmek istemem. İş işten geçti.

27 Nisan Çarşamba

Bakırköy İnfaz Savcılığında. 4 ay mehil istedim. Otuz bin lira kefalet parası yatırdım. Dört ay var önümde. Dört ay, yani yüz yirmi gün özgürlük... İşte sana sınırlı bir yaşam süresi... 26 Kasımda teslim olacağım. O zamana kadar günlerin, gecelerin tadını çıkarmalı. Önce şu yaz günlerini güzel geçirmeli. Belki birşeyler değişir, umulmadık şeyler olur. Olur mu?..

9 Mayıs Pazartesi

Anais Nin'in 'Günce'si. "Yaşamın en küçük olayına bile bir iç titreşim vermek. Dışla iç arasındaki her türlü sınırı yıkmak, bunu başarmak." Böyle yapmak istemiş Nin! İç dünyasını roman, dış dünyasını günce türünde anlatmış. "Korkularımız, canavarları devleştirir; aşklarımızı, eylemlerimizi küçültür, darlaştırır," diyor. "İçinde yaşadığımız dünyanın boyutları görecedir, kişilere göre değişir. Nesneler ve kişiler her göze göre değişir." Bir de 'iç kentler'den söz etmiş (Cites Interioures) "İnsanları birbirinden ayıran susuz çöller"de yaşamış bir insan, bir kadın. "O bölünmüş bir kadındır. Sayılamayacak kadar çok sayıda kadına bölünmüş...

13 Mayıs Cuma

Yalova'ya. Sami'lerle. Orhangazi'de dolaşma. Babamla 1934'te buraya gelişimiz. Şuralarda bir yerde bir de fo-

toğraf çektirmiştik. Bir ara, kendi başıma dolaştım alanda. Oturup kiraz yediğimiz o kahveyi aradım. Değişmiş, her şey bambaşka. Buralardaydı, dedim. Sonra koştuk bir minibüse. Sami'lerin İznik Gölü kıyısındaki güzel evine. Hava da güzel mi sana! Açıkhavada sıcak ekmek, beyazpeynir, daha başka şeyler. Yandaki evde Kayhan Sağlamer. Bahçesinde yüzlerce şişe ağacı. Hepsini içmiş mi? Kaç ayda ya da günde? Dalıp gitmek eskilere, anılara. Ama içinde olduğumuz an her şeyden daha önemli. Akşamüstü yola çıktık. Bir resmi taşıt durdu. Tanıdılar, genç tarımcılar. Birlikte bağları inceledik, konuştuk, tartıştık. İznik'te indim. Otelde bekliyorum. Bahçede bira içerek. Daha sonra yandaki lokantada iki kadeh rakı, birlikte...

29 Mayıs Pazar

Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu toplantısı. Belki de bu sonuncusu! Külebi, SODEP kurucusu oldu. Yazmanlıktan çekildi. Bir şair politikaya giriyor! Başarılı olur mu? Konuşmaları dinlerken birşeyler karaladım. Sonra da Külebi'ye yolladım çiziktirdiğim dizeleri! *'Cahit'in Külebi'si - Şiirimizin velisi - Girdin politikaya - Oldun umut perisi,'* diye başlamışım! Son iki dörtlük de şöyle: *'Sıvas yollarındasın - Bahçesinde Tokat'ın - Biraz da Niksar'dasın - Başarı dileyerek - Dostuna güvenerek - Oktay yazdı bunları - Gözlerinden öperek'.* Karamela mânileri gibi oldu! Ben hececiyimdir! Arada bir şaka olsun diye çiziktiririm. Toplantılar uzar da içimi sıkıntı sararsa... Boşuna konuşmalar, boşuna tartışmalar, boşuna coşkular... TDK son günlerini yaşıyor. Burası kesin. Eylül toplantısı yapılır mı? Yapılsa da ben gelebilecek miyim?

Sabaha karşıydı. Saat dört olmalı. Zil çaldı. Dört kişi. Beni almaya gelmişler. İnfaz emri var, dediler. Savcılıktan dört ay mehil aldığımı söyledim, kâğıdı gösterdim. Gittiler. Apartmanın önünde kapkara bir taşıt. Uyku falan kalmadı! Ne güzel dört ay sonrasını unutmuştum. Anımsattılar. Hiçbir gerçeği unutmamalı! Oysa ben, eninde sonunda başıma geleceğini bildiğim olayları unutmak isterim. 'Kıyamete Bir Saat' adlı öykümde de yazdım bunu: "Kıyamete bir saat vardı. Tam bir saat. Bir ipte yürüyordum. Her an kopacaktı. En umulmadık, en sağlam yerinden. Bir yerde değildim, birçok yerdeydim. Bir tek kişi değildim, birçok kişiydim, yüzlerceydim. Pencereden bakıyorum. Dün geceki olayı konuşuyoruz. İnsan ister istemez tuhaf duygular içinde kalıyor. Geceyarısından sonra, sabaha karşı, en tatlı uykunun derinliğinde birden bir zil, bir kapı, dört adam...

23 Haziran Perşembe / BAŞKA BİRİ GİBİ

Kumkapı'da Üçler. Bir savcı arkadaşla. Ne yapmalı, nereye gitmeli? Tekirdağ Cezaevini öneriyor. İki ay sürekli kalırsam... Kitaplık varmış, avlusu genişmiş, sıkılmazmışım! Kimden söz ediyoruz? Benden değil de, sanki bir 'başka'sından. Kimi zaman kendimizi de bir 'başka' kişi gibi duymaz mıyız?

7 Temmuz Perşembe / ANILARI YAZMAK

Bugün Yargıtay'a dilekçe verildi. Turgut Kazan'la konuşmalar. Umut var mı? Sanmıyorum. Ama bir türlü de inanmıyorum 'kapatılacağıma.' Evdeyim. Eski dergiler, kâğıtlar. İşte notlar: Yazılması gerekip de yazamadıklarım. Tercüme Bürosu Anıları, Dil Kurultayları Bir Şenlik-

tir... Bir not: 1950'nin ilk haftalarında Tercüme Bürosunda bir oturum. Ataç'ın Balzac'tan çevirdiği 'İki Yeni Gelinin Anıları' gelmiş. Ali Süha Delilbaşı'nın bağırışı kulağımda: "Anı mı? Anırmaktan mı geliyor? Hatıra varken, ne demek Anı?" Büro değiştiriyor, 'anı'yı 'hatıra' yapıveriyor; ilk baskı da böyle çıktı. Sonra yine 'anı' oldu! Ankara Garının yanıbaşındaki Milli Eğitim Bakanlığının alt katındaydı Tercüme Bürosu. Lütfi Ay, Oğuz Peltek, haftada bir gün de Suut Kemal Yetkin ve öteki üyeler: Fehmi Baldaş, Hayrullah Örs, Bedrettin Tuncel, Melahat Özgü, Afif Obay vb... Yazmalı, geçmişin anılarını kâğıda dökmeli, biri bile yitip gitmemeli...

10 Temmuz Pazar / BASTONLU SARICA

Brell'in filmi. Murat Sarıca'yla karşılaştım. Elinde baston. Yaşlı bir adam gibi. Hastalanmış, hem de ağırca... Bilmem son görüşüm mü bu. Korktum birden. O da benim için üzülüyor, hapse gireceğim diye. Oysa hapisler biter. Ama sağlık bir kez sona erdi mi, geri dönemezsin...

12 Temmuz Salı / KADİR'İN YERİ

Kadir'in Yerinde. Arad, Mücap, Naim. Eski günler anımsanmak içindir. Karşıdaydı Lambo. O geceler uçup uçup gitti mi sonsuza? Orhan Veli, Sait, Behçet... Bir gece Orhan Veli'yi görüşümüz, şarap bardakları vb. ...Sonra 'Dostoyevski'nin 26 Günü' filmini görmeye gittik. Ne kadar da benziyor oyuncu büyük yazara... Korkuları, üzüntüleri, güçsüz yanları... Sekreteri genç kızın, evi arayan polislere karşı Dostoyevki'yi koruyuşu. "Siz kimsiniz peki?" "Ben mi? Ben, Dostoyevski'nin eşiyim." Oysa değildir, ama olacaktır...

19 Temmuz Salı / ŞİİR ÜSTÜNE

Cocteau'nun bir sözü: "Mutluluk, giderken çıkardığı gürültüden anlaşılır." Yine Cocteau'dan: "Yaşam, ölümün ilk bölümüdür." Ya, J.Meunier'nin şiir ve şairlerle ilgili tanımlaması: "Halk, zeki şairleri sevmez. Onların, biraz sersemsepet kişiler olmasını ister. Alkolik, duygusal. Biraz da lânetlenmiş... Ama Cocteau böyle bir şair değil...

4 Ağustos Perşembe / KAÇ SANİYE KALDI

Ayvalık'ta. Sarmısaklı'da. Günler geçip geçip gidiyor. Güneş, dostlar. Her şey iyi. Aklımda hep o gün var, her gün beni ona yaklaştırıyor. 26 Ağustos akşamüstüne... Kaç saniye var? Kaç dakika? Saatler durmalı, diyorum. Oysa zaman yürüyor hep. Mumcu'lar geldi. Ören'de bir gazinoya gittik. Tepemizde bir ay. Her zamankinden daha büyük, daha parlak. Batışı da daha yavaş. Renk renk bir ufuk...

11 Ağustos Perşembe / BEN VE BAŞKENT

Eski kâğıtları karıştırıyorum. 1950 yılının şubatında Fahir Onger'e gönderdiğim bir mektup: "Uzun ve korkutucu bir soğuktan sonra mavi gökyüzüne kavuştuk. Sıfırın altında yirmi olmuştu geçenlerde. Müthiş bir soğuk vardı Ankara'da. Sokakta yürürken elin ayağın donuyor. Büro, istasyona hayli yakın. Yürüyerek gitmek on dakika sürüyor. Gidip gelirken, donuyorum. Yalnız buranın iyi bir yanı var. İnsanı hasta etmiyor. Biliyorsun, İstanbul'da hiç nezleden kurtulduğum yoktu. Buraya geldim geleli bir defa bile burnumu silmedim. Hani inanılır şey değil. Fahirciğim, burası bir âlem. Ben, doğrusunu istersen evle bakanlık arasında gidip gelmekten başka bir iş yapmıyorum. Bü-

roda işler ağır değil. İnsan çok şey görüyor, öğreniyor. Başşehir insanlarını ve aydın geçinirlerini yakından tanıyorum, bu da az kazanç değil. Devlet mekanizmasının ufak da olsa bazı taraflarını görüp anlamak da..."

17 Ağustos Çarşamba / NE DEMELİ?

İsveçli gazeteciler geldi. Hapse mahkûm edilmem konusunda sorular sordular. Nedeni, niçini! Ne demeli? Bir yazı yazdım, ondan diyorum, yazıdan insan nasıl hapsedilir diye şaşıyorlar! Uzun uzun anlatmak gerek. Ki, ona da gerek yok. Resimler çektiler. Anne Marie Özkök de vardı, neyse o bizleri biliyor, İsveççe birşeyler anlattı...

26 Ağustos Cuma gecesi / İÇERDE İLK GECE

Kastelli bu hücrede birkaç ay kalmış. Duvarlara bakıyorum. Resimler. İdam sehpası altında bir kadın. Dudağında sigara. İsimler, isimler. Bir otomobil resmi: Mercedes. Geceyarısı oldu. Bir film gibi bugünkü yaşantımı görüyorum kirli duvarda. Gazeteden ayrılış, Kumkapı'daki Üçler Lokantası. Nadir Bey, Apaydın, Sirmen, Kazan, Arad, Erol, Ayla. Oradan Bakırköy Savcılığı. Gazeteciler, fotoğrafçılar. Konuşmalar. Gidip gelmeler. Kendimi dıştan seyrediyorum. Ben değilim, bir başkası var yerimde. Bir polis memuru arabaya biniyor bizimle. Sağmalcılar'a geliyoruz. Savcı beyin odasında. Sonra herkes gitti. Başgardiyan aldı beni Füze bölümüne götürdü. Daha önce kantinden bisküvi aldım, çok gerekliymiş gibi! Yan hücrede iki idamlık. Ayran uzattılar. Dursun ve İdris. Garyanlar gelip gitti 'geçmiş olsun' dediler. Uyuyamıyorum. İdris'in radyosunda dünya haberleri. BBC bu akşam vermiş benim hapse girdiğimi. Herkes duymuş içerde. Uzaktan sesleniyorlar 'geçmiş olsun' diye. 'Sağ olun' diye bağırıyo-

rum. Kimler? Yazgı kurbanları! Tam yatmıştım, komutan çağırdı dediler, gittim, mahkûmluk kimliğimi imzalayıp verdi, biraz konuştuk...

27 Ağustos Cumartesi / DAHA 89 GECE

Evdeyim. Az sonra yolculuk var Sağmalcılar'a. Sabah 7'de çıktım. Bir mühendis var, benim gibi gündüzleri özgür, geceleri hapiste geçiriyor. Arabası ile eve kadar getirdi. Bir gece geçti işte, geriye kaldı 89 gece. Şimdi de geceler bana yasak! Taksi geliyor, saat altı, yedide teslim olmam gerek.

Geceyarısı / HÜCRE KOMŞULARIM

Komşularımla dertleşiyoruz. Tepedeki lâmba hep yanıyor. Sönmek yok. Biraz uyuyabilsem. Aşağıda sübyan koğuşundan yanık bir türkü geliyor. İdris, hep anlatıyor, hapisaneyi, kendi serüvenlerini. Bir kâğıda yazıp verecekmiş başlarından geçenleri. Doğru mu yazacaklar, yanlış mı; kim bilebilir. İkisinin de dosyaları Yargıtay'da. Biri sevdiği kadının eşini öldürmüş, öteki de kan davasından birkaç cinayet işlemiş. Soğukkanlılıkla anlatıyorlar. Gündelik bir olay gibi. Sonra yabancı istasyonları dinliyoruz. Yalnız biz değil, öteki hücrelerden de radyo sesi geliyor. Arka hücrede galiba gençler var. Sordum: Üniversite öğrencileriymiş... Biraz uyusam, ama nasıl bu ışık hiç sönmez! Gözlerime tülbent bağladım, oh ne güzelmiş karanlık! Uyku gelsin; gelsin, gelsin...

29 Ağustos Pazartesi

Yatağa uzandım. Duvarlardaki resimler kimi zaman kıpırdıyor. Gecenin on ikisi. Arad'ın kadife gözlüğünü tak-

tım. Her şey karardı. Uyumak. Uykuda geçen zaman, harcanmış, boşa gitmiş midir? Cezaevinde değil! İstenen bir şeydir bu zaman harcaması... Duvarlara çizgiler çekilir. Gün gün...

Komşularla konuştum saatlerce. Öyküler hep aynı. Öç almalar, aşklar, öfkeler. Sonuç, acı, yıkılmışlık...

31 Ağustos Çarşamba

Akşam 'içeri' girerken bir görevli adımı sordu. Kimim ben? Bir 'gazeteci.' Neden bu iş gelmiş başıma? Bir yazıdan. Tek sözcüklerle yanıtlıyorum. Adımı anımsıyor, 'Geçmişin Kuşları' sizin mi, diyor. Benim. Başka kitap? Var, diyorum kırk kadar. Okumuş mu bu kitabı? Belki ilanlardan biliyor. Gardiyanlar şaşkın bakıyorlar yetkilinin beni tanımış olmasına.

Gece düşler, karabasanlar... Sabaha karşı birden uyanış. Kendimi bir kıyı kasabasında görüyordum. Bir dalga çarptı yüzüme. Baktım ki hücremdeyim. Daha karanlık. Durbaş'ın 'Hücremde Ayışığı'nı anımsadım, buraya ne ayışığı, ne güneş girer!.. Hep karanlık, loş, rutubetli. Sabaha doğru ilk sesler. Fare viyaklaması. Derken bir şişman kedi atlıyor pencerenin kırık yerinden. Fare sandım, kovdum. Durdu ters ters baktı. Cezaevinin aslanı bu. Sen kimsin ki? diyor sanki!..

3 Eylül Cumartesi

Evdeyim. Saat sekiz. Kahvaltı, yatak. İlaçlar. Sanki dönüş yok!.. Bitti her şey sanki! Hafif ateş var. Uyuyamıyorum. Gecelerce yaşadıklarım, duyduklarım, dinlediklerim. Dalmışım. Bir de baktım evdeyim. Yemek hazır. Kaç saat var akşama? Ne de hızlı geçiyor zaman. İstemezsen,

çabuk çabuk akar! Daha dokuz gün geçti. Daha nice geceler var. Tutsak geceler...

7 Eylül Çarşamba

'Düş Ekmeği'ni verdim. Kısa bir roman. Belki romanın bir bölümü. Zaten her roman, yaşam adlı serüvenin ya da düşlemenin parçaları değil mi? Zaman olarak, kişi ya da kişiler olarak belirli bir kesinti yaparsınız, o kadarıyla yetinirsiniz. Başı sonu yoktur olayların, yaşamaların, kişilerin... Doğmak mı? Onun da bir önü var. Ölüm mü? Onun da gerisinde, ilerisinde kalanlar var. Daha uzun, çok uzun olabilirdi. 1940'tan birkaç kesit, birkaç güne sığan yaşam parçaları. On yedi yaşında bir gencin güncesinden alınmış bölümler. Sürdürdüm 'Düş Ekmeği'ni, o çocuğun delikanlılık dönemi olan 1945'i de yazdım epeyce. Sonra bıraktım. Oysa 45, 50'leri anlatacaktım, zaman içinde o çocuğun serüvenlerini... Bir gün yazar mıyım hepsini? Bilinmez.

Şu lâmba hep yanacak. Hiç sönmeyecek. Derken cezaevinde bütün ışıklar sönüverdi. O an kıyamet koptu. Yer gök seslerle, vuruşlarla inim inim inliyor. Yandakilere soruyorum 'Niye karanlıktan bu denli korkuyorlar?' İ. güldü yüksek yüksek: 'Herkesin düşmanı var. Karanlıkta bir bıçak yedin mi, tamamdır. Sonra fareler, böcekler. Hırsızlıklar da var.' Karanlıktayız. Gürültü sürüyor. Gardiyanlar da bağırıyorlar. Derken karşı revirin ışıkları yandı, ama bizim bölüm daha karanlık. Gardiyan, yarın yapılacak dedi. Göz maskesi takmaya gerek yok. Ama fareler doluverirse hücreye? Sesleri geliyor arka tuvaletin tıkanmış deliğinden: Cik cik cik. Kuş gibi ötüyorlar...

28 Ekim Cuma

Anais Nin'in 'Aşk Yuvasında Bir Casus'u... Kapıda evirdi çevirdiler, kapakta bir kadınla erkeğin sevişmesi. Nöbetçi Türkçe kitap gördü mü hemen üstüne götürüyor. Hele resim de varsa! Bana biraz kolaylık gösteriyorlar. Yaşıma başıma saygı. Bir şey demedi bıraktı. Nin, ilginç bir yazar. 'Günce'sini arada bir karıştırırım. Henry Miller'in arkadaşı, belki de öncüsü. Başkişi Sabina. İçinde milyarlarca yaşamın varlığını duyar. Sayısız sevginin, sayısız tutkunun hem sevgilisi, hem tutkulusu olmak. Aşkı bir kişi de değil, birçok kişide arar; parça parça sevgilerden, sevişmelerden bir bütün yaratmak ister. Bu bölünmüşlük mutlu kılar mı kişiyi? Sabina mutsuz biri. Yazarın ta kendisi... Nin de hep bölünmüş kişiliğine doyumlar aramıştı. Alan' lar, Philippe'ler, John'lar, Manbo'lar gelip geçer, Sabina bir türlü o çok erkekten tek erkek bütünleşmesini yapamaz. Sevmeden sevişmek!.. Sevgiyi araya sokmadan bir erkekle bir kadınla bütünleşmek olası mı? Bir aşksız sevişmeden sonra Sabina şöyle düşünür kendi kendine: "Özgürlüğünün utkusunu tatmak için gözlerini açtı. Özgürdü, erkek denli özgürdü artık, sevmeden zevk alabiliyordu. Erkekler gibi yüreğinin biraz olsun katkısı olmaksızın yabancı bir erkeğe sahip olabilmişti. Sonra, birden, erkeklerin sevişme sonrası söylediklerini anımsadı: 'Eh, artık şimdi gideyim' "

Nin'i sabah burada bırakmalıyım. Pavese de burada, Baudelaire'in düzyazıları da, zaman zaman yazdığım notlar da burada, hücremde, çantamın içinde... Karıştırırlar mı bakarlar mı? Bir akşam dönüşte kitapların, defterlerin altüst edildiğini gördüm. Gardiyan K. gülüyordu, işe yarar bir şey var mı diye bakmış, okunacak şey aramış can sıkıntısından, bulamamış.

29 Ekim Cumartesi

Doğru gazeteye sabah sabah. Eski bir yazımı yayınladılar, Atatürk'le ilgili. Ama hemen tepki geldi öğleden sonra. İçerideyken yazılarım artık çıkmayacak. Oysa 'mesleğimi sürdürmek' için gündüzleri özgür bırakılmıyor muyum? Ama ne yapalım, bir ay daha bekleyeceğiz... Cezaevine gazetenin taşıtıyla geldim. Erkendi, köşedeki kahvede bir çay, benim gibi 7'lik arkadaşlarla söyleşi. Yediye beş kala 'Yüzbaşı' bizi sıraya dizdi. Emekli yüzbaşı olduğu için böyle anıyoruz, o da üç aylık bir yedilik. Daha nice ilginç yedilikler var. Her birinin serüveni ayrı ayrı yazılmaya değer. Ama yeryüzündeki her insanın yaşamı bir 'roman' değil mi? Yazılırsa, yazmasını bilen birinin kalemi ile yazılırsa...

3 Kasım Perşembe

Son'a yaklaşıyoruz. 21 gece daha var. Bugünlerde bir af söylentisi var. Komşu mahkûmlar soruyorlar, uzaktan sesleniyorlar. Af var mı? Belki seçimlerden sonra, işbaşına gelen iktidar böyle bir şey düşünür. Cezaevinde ille de aftan yana olacaksın! Af umudu olmasa nasıl dayanılır birbiri ardına geçen günlere, aylara, yıllara. Orhan Apaydın'ın cezaevinde karşılaştığı durumu anımsadım. Bir mahkûm sormuş af konusunu, Orhan'ın canı sıkkınmış, 'Ne affı, af maf yok' deyivermiş. Neredeyse döveceklermiş! Af var, diyorum, olmalı, olacak! Buna inanıyorum da... Mahkûmluk hali, bir ay da, bir yıl da, on yıl da yatsan 'af' sihirli bir sözcük. Yaşayan, yaşatılan, direnç veren, umut sağlayan...

Evden İzmir'e telefon ettim. Kitapçı Erdal'a. İmza günü için bilet göndermişti, gidemedim bir türlü. 'Lunapark'ın satışı iyi, diyor. 'Zaman Sensin' ve 'Temmuz Serçesi' Ege Üniversitesinde yardımcı kitap olarak okutulu-

yormuş, ama bulunamıyor, çünkü ilk baskısı çoktan tükendi.

7 Kasım Pazartesi

Sokağa çıkar çıkmaz bir gazete aldım. Seçim sonuçları: ANAP 211, HP 117, MDP 71. Bakalım 'af' çıkacak mı? Bana bir yararı olmayacak nasılsa, ama içerideki binlerce insanın tek umudu, yaşama, direnme nedeni bu. Gazetedeyim. Saat 12'de trenle eve. Saat altıda taksiyle Sağmalcılar. Kahvede on beş dakika. Bir çay. Sonra 'teslim olma' anı...

Yataktayım. Oscar Wilde'in 'De Profundis'ini okuyorum. Hapisteki bir yazarın kendisi ile hesaplaşması. "Yoksullar daha bilge, daha merhametli, iyiliğe daha yakın, daha duyarlıdır bizlerden. Onlar için hapishane insan yaşamının, bir mutsuzluğun, bir felâketin tragedyasıdır, bize başkalarının sevgisini kazandıran bir şeydir. Ama sınıfımızın insanları için çok farklı bir şey. Hapishane bizleri birer parya haline sokuyor oysa.

10 Kasım Perşembe

45 yıl önce Atatürk ölmüştü. Geçen yıl bugün Selimiye'ye gitmiştim bir davaya çıkmak üzre. İlk oturumda aklanmıştım. Sonra bir yenisi çıktı, bu kez... Atatürk'ün Rousseau'nun kitabını okurken altını çizdiği cümleleri defterime yazmışım, yatağımda okuyorum:

"Gerçekte, egemenliğin tek kaynağı yaşama gücüdür", "Sivil güç, düşünen kafadır; asker gücü ise düşünen gücün elindeki kılıçtır." "Ordu devletin siyasasına bağlıdır. Devletin siyasası orduya değil." "Devlete istikrar kazandırmak ister misiniz? Birbirlerinden uzak ve farklı ya-

şayanlar arasındaki ayrılıkları kaldırıp, onları birbirlerine yaklaştırınız. Aşırı zenginlerin, aşırı yoksulların varlığına katlanmayınız"... Defterimde Hüseyin Cahit Yalçın'ın Leone Gaetani'den çevirdiği, bir cümle var: "Tarih ilerisini göremeyenler için acımasızdır..."

11 Kasım Cuma

'Veba' yeniden basıldı. Bir daha çevirmeye kalksam mı? Ama olanaksız! Yıllardır çeviri yapmıyorum. Yüreğim kaldırmıyor. Nasıl yapmışım bu işi? Ne büyük çaba imiş! Geceleri çevirirdim gazetede her iş bittikten sonra... 'Vatan'da gün-gün yayınlanıyordu. Sonra 'Varlık'ta çıktı. Camus'ye telif hakkı da ödenmişti; yaşamdaydı daha... Ne demiştir acaba? Nayır, kendisine gönderdi mi bir kitap? 'Bilge Kitap Kulübü' 'Veba'yı bir kez daha bastı. Zaman zaman açıp okuyorum. Kimi yerlerini beğeniyorum, kimi yerleri de oturup yeniden çevirmeli, hiç değilse dilini değiştirmeli, diyorum. Ama bunca iş güç arasında vakit mi var?

Saat 19'da yine 'içerde'yim! Sıra olduk. Kontroldan geçtik. Af işi, masala döndü. Belliydi ya, ama umut ölmez! Uyumak en iyisi diyorum kendi kendime! Yandaki İ.'yi Kastamonu Cezaevine yolladılar. Öğretmen arkadaş yalnız kaldı. İki de bir 'of' çekiyor. Çocuklarının resmini yapmış, 'yavrularım' diye bana verdi, fotokopilerini çektirip getirdim. Aylardır görmemiş, nerede olduklarını bile bilmiyor. Yargıtay'daki idam kararı bir bozulsa! Kendi yanılgısı yüzünden idama mahkûm olmuş, öyle diyor...

Küçük radyoyu açtım, yabancı istasyonlarda müzik aradım; hiç iyi bir şey yok. On iki gün kaldı geriye! Sayılı gün çabuk geçer diyor bir gardiyan. Buna da 'mahpusluk mu denir!' diye ekliyor. Ama şu anda kapalıyım, içerdeyim, sabah var, sabah yedide açılacak bu kapı...

15 Kasım Salı

Barış'çılar tutuklanmış. Sirmen, Erdal, Apaydın, ötekiler. Onları da buraya mı getirirler? Görebilir miyim? Keşke o koğuşta olsaydım! Hava çok soğudu. Kaloriferler yandı, ama bizim bölümdeki radyatörler bozuk. Sular basmış. Soğuk daha da arttı. Şu on gün bir geçse! Ateşim de var. Sabahı bulmak, korkulu düşlerle... Uyandığımda daha karanlıktı. Pencerenin üstünden revirin ışıkları görünüyor. Bir horlama sesi geliyor arkadan... Genel koğuşa insem mi? Orada kalorifer yanıyormuş... Aziz Nesin'den aldığım mektubu anımsadım: Yıllık için yazı istiyor. Altmış yaşına basıyorum bu yıl. İnanamıyorum ya, bunca yılın bunca çabuk geçtiğine: "1923'lü olduğuna göre sen tam bir cumhuriyet çocuğusun. Bugün altmışına varan cumhuriyet çocuklarının artık cumhuriyet ihtiyarları oluşu... Biz mi ihtiyarladık, yoksa cumhuriyeti mi ihtiyarlattılar", demiş... Ne yazmalı? Bütün iş masa başına geçene dek!.. Yazarlık, masa başında, yazı makinesi başında başlıyor.

17 Kasım Perşembe

Koğuşa indim. Yirmi sekiz kişiyiz. Hepsi yedilik. Koğuş yöneticisi 'yüzbaşı' yarın ayrılıyor. Bir tören yaptık. Şiirler, şarkılarla... Ranzanın altında yatıyorum, üstte bir trafik memuru var, önemsiz bir suçtan yatıyor; o da bizim gibi, gündüz göreve akşamüstü cezaevine... Eczacılar Odasından Mehmet ile Osman'la dertleşerek geçen zaman... Televizyonda film seyrederek... Sübyan koğuşu üstümüzde. Yazgılarına bırakılmış çocukların durumu acı mı acı. Helalar berbat, koku, pislik, girilecek gibi değil, ama çaresiz!..

21 Kasım Pazartesi

Battaniyeleri çektik altımıza üstümüze. Osman'ın yatağına çıktım. Öyküler dinliyorum. Değişik kişilikler, değişik yaşamlar, serüvenler. Kimi üç ay, kimi iki ay geceleri gelip cezasını çekecek. Bir de imam var, iki ranza arasında namaz kılıyor, Tanrı kabul etsin! Eczacı Mehmet, koğuş başkanı seçildi. Burada kitap, gazete okumak olanağım da kalmadı. Yattığım yer altta, karanlık. Hem de konuşmadan, okumaya zaman kalmıyor. Ama her zaman karşılaşamayacağım insanları dinlemek de yararlı...

27 Kasım Pazar

Lütfi Özkök'ün mektubunu dikkatle okumamışım. Ona yazdığım mektupta "42 gecem daha var", demişim. Bana Léon Paul Fargue'ın bir dörtlüğüyle yanıt veriyor: "Tout sera consommé, tout sera pardonné - La peine sera fraiche et la forêt nouvelle - Et peut-être qui'il nous avait promis."

Nasıl çevirmeli? "Her şey tüketilmiş olacak, her şey bağışlanmış - Acı taptaze ve orman yepyeni - Ve belki bir gün yeni dostlar için - Tanrı söz verdiği mutluluğu sunacak... Şiir çevirisinin iyisi yoktur. Şiir, çevrilemez; kendi dilinde okunduğunda bile kişiye göre anlamlar taşır; hatta şairi de belli bir zaman sonra o dizelerde neyi, niçin anlattığını unutup, yeni yorumlamalara kalkışır. Özkök, "Seni ne kadar özlediğimi, seninle ne kadar konuştuğumu yazmaya lüzum yok. Bilirsin kalbimin rengini, duyarsın nasıl çarptığını," diyor. Bilmez miyim!..

Koca bir dosya dolduruyor gelen mektuplar, telgraflar. Uzaktaki dostlar bile seslenmişler. Bugün bir arkadaş çıkageldi, hiçbir şey olmamış, bu son aylar benim için sıkıntılı geçmemiş gibi bıraktığı yerden başlayarak... Nedense bırakıp gitmiş, bir daha uğramamıştı aylarca!.. Duruşmalar, ertelemeler, sonra içeri girip çıkma, bunca ilgi,

dostluk, ama onda öyle şey yok!.. Geldi, konuştuk, gittik içtik. Koskoca bir zaman parçasını silip attık. Onun istediği yerde, biçimde bağladık dostluk ilişkisini!.. Ne yapalım, beş parmak bir mi?

Oktay Akbal

'80'LERDE BİR YAZAR

GÜNLÜK:4
(1980-1983)

"Kimse, hiçbir zaman, kendisini olduğu gibi açığa vurup anlatmayı göze alamaz," diyor *Albet Camus*. Edebiyatın değişik türlerinden biri olan 'günlük', yine de, günlük tutan yazarların, sanatçıların, kendilerini en çok ele verdikleri, kendilerine en çok yaklaştıkları türdür. *Oktay Akbal*, 'günlük' tutan yazarlarımızdan biri. Onun tuttuğu günlükleri dört kitap halinde yayımladık: *Anılarda Görmek* (1965-'67), *Geçmişin Kuşları* (1968-'69), *Yeryüzü Korkusu* (1970-'75) ve *80'lerde Bir Yazar* (1980-'83). Okuyunca göreceksiniz, kısa değinmelerden oluşan bu günlüklerde, yer yer öykücüklerle, küçük eleştirilerle, küçük denemelerle karşılaşacaksınız; ama hepsinde egemen olan, bir edebiyat ustasının edebiyat ağırlıklı kısa notları. Tuttuğu bu günlüklerde, yazarın karşısında bir okur yoktur; yazar kendisiyle baş başadır, yalnızdır. Değerli öykü, roman, deneme, fıkra yazarımız *Oktay Akbal*'ın bu günlüklerini okurken, onunla birlikte yaşayacak, onunla birlikte düşüneceksiniz.

ISBN 975-510-475-5

Kapaktaki resim: JOAN MIRO

KDV İÇİNDEDİR